

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**СИНОНІМІЯ В АНГЛОМОВНІЙ ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМИ
ПЕРЕКЛАДУ ТА УНІФІКАЦІЇ**

Виконала	студентка групи ГФз-314м Бакши-Сарач Валерія Романівна
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Керівник	к.філол.н, доц. Лещенко Г.А.

Запоріжжя – 2026

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри
доц. Н. М. Жукова

«» _____ 2026 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Бакши-Сарач Валерії Романівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: **СИНОНІМІЯ В АНГЛОМОВНІЙ ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА УНІФІКАЦІЇ**
керівник кваліфікаційної роботи Леценко Ганна Анатоліївна, к. філол. н., доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»
затверджені наказом закладу вищої освіти від «13» листопада 2025 р. № 508 (заочна)
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 22 січня 2026 р.
3. Вихідні дані кваліфікаційної роботи: теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників (зокрема, В.І. Карaban, І.М. Кочан, Т.І. Панько, О.О. Селіванова, а також Koller W., Рут А., Nida E.), а також суцільна вибірка термінів інформаційно технологічної тематики з відповідних текстів та лексикографічних джерел.
4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їй належить розробити): 1. Поняття терміну, термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці, 2. Сутність синонімії і її типологія, а також особливості формування у інформаційно технологічній сфері; 3. Стратегії, прийоми та проблеми перекладу термінологічних одиниць інформаційно технологічної сфери. 4. Стан стандартизації відібраного ілюстративного матеріалу.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Лещенко Г.А., к. філол. н., доцент		
II	Лещенко Г.А., к. філол. н., доцент		
Нормоконтроль	Лещенко Г.А., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «11» вересня 2025 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2025	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
4.	Збирання матеріалу	жовтень 2025	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2025	виконано
6.	Підготовка розділу 2	жовтень 2025	виконано
7.	Підготовка вступу	листопад 2025	виконано
8.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2025	виконано
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	січень 2026	виконано
10.	Проходження нормо контролю	січень 2026	виконано
11.	Рецензування кваліфікаційної роботи	січень 2026	виконано
12.	Захист кваліфікаційної роботи	січень 2026	виконано

Студентка

Бакши-Сарач В.Р.

Керівник проєкту (роботи)

Лещенко Г.А.

РЕФЕРАТ

КР: 110 с. , один додаток, 50 джерел.

Об'єкт дослідження – синонімічні термінологічні одиниці в англійських та українських текстах галузі інформаційних технологій (ІТ).

Мета роботи – дослідження явища синонімії в сучасній англійській ІТ-термінології, виявлення ключових проблем їх перекладу українською мовою та аналіз сучасного стану їх стандартизації.

Методи дослідження – системно-функціональний метод; метод стилістичного аналізу; метод словникових дефініцій; порівняльний метод; метод перекладацького аналізу.

Перший розділ дипломної роботи містить визначення терміну, терміносистеми і термінології як мовознавчого питання, викладено сучасні концепції розуміння синонімії і її видів, окреслено причини та особливості формування синонімії у специфічній галузі ІТ, а також обґрунтовано методологію та корпус дослідження. Другий розділ включає в себе огляд теоретичних стратегій та прийомів перекладу (трансформацій, адекватності, еквівалентності), аналізує конкретні проблеми перекладу ІТ-термінів-синонімів (на базі зібраного матеріалу) та характеризує сучасний стан їх стандартизації шляхом порівняння академічних та корпоративних джерел. Результатом проведеного дослідження та аналізу стали висновки щодо специфіки синонімії в ІТ-галузі та проблем її відтворення в українській мові. В додатку надано словник проаналізованих термінологічних одиниць.

ЛІНГВІСТИКА, НАУКОВИЙ СТИЛЬ, ТЕРМІНОЛОГІЯ, СИНОНІМІЯ, ДУБЛЕТНІСТЬ, ІТ, ПЕРЕКЛАД, СТАНДАРТИЗАЦІЯ

ЗМІСТ

Завдання на роботу	
Реферат	
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНОНІМІЇ В ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	10
1.1 Поняття терміну, термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці	10
1.2 Сутність і типологія синонімії в загальному мовознавстві та термінознавстві	16
1.3 Особливості формування синонімії в англомовній ІТ-термінології	29
1.4 Методологія та корпус дослідження	35
РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАД І УНІФІКАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ІТ-ТЕРМІНІВ-СИНОНІМІВ.....	41
2.1 Перекладознавчі аспекти дослідження галузевих терміносистем.	41
2.2 Стратегії та прийоми перекладу ІТ-термінів-синонімів	45
2.3 Проблеми перекладу англійських термінів-синонімів українською мовою	54
2.4 Аналіз стану стандартизації відібраних термінів в англійській та українській мовах.....	62
ВИСНОВКИ.....	73
SUMMARY.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ	87
Додаток А. Словник проаналізованих англійських термінів-синонімів з українськими відповідниками.....	87

ВСТУП

Стрімкий та всеосяжний розвиток інформаційних технологій (ІТ) у ХХІ столітті докорінно трансформував усі сфери людської діяльності від економіки та державного управління до освіти й повсякденного спілкування, перетворивши інформацію на ключовий стратегічний ресурс глобального суспільства. У цьому контексті англійська мова, функціонуючи як беззаперечна *lingua franca* цифрової епохи, стала основним джерелом номінації нових понять, технологічних процесів, програмних продуктів та явищ віртуальної реальності. Це призвело до безпрецедентного за своїми масштабами вибухового зростання термінологічної лексики, яка згодом через процеси запозичення, калькування та транскодування інтегрується в національні мовні системи, зокрема в українську, часто випереджаючи процеси лексикографічної фіксації. З початком розвитку науки і техніки люди все дедалі частіше замислювалися над розповсюдженням своїх робіт по всьому світові, тому складалися словники міжгалузеві або так звані спеціальні, але винятково цих зусиль було мало задля коректного перекладу текстів галузі, яка стрімко розвивається. Для перекладу текстів інформаційно-технічного спрямування необхідно не лише правильно перекладати сам текст, а й дотримуватися необхідної термінології на потрібному рівні розбиратися в тематиці, складати глосарії перед перекладом і, звісно, уникати, за можливості, використання високого відсотку синонімів. Не завжди слово має лише одне значення. У наукових текстах багато синонімів, термінів-дублетів і омонімів, тому в цьому випадку рятують вузькогалузеві словники. Словниковий склад мови поповнюється і оновлюється постійно, завдяки синонімії в тому числі. Синонімія несе не тільки негативні аспекти для перекладачів і мови, але й позитивні, такі як збагачення цільової мови перекладу.

Теоретичні засади термінознавства, питання стандартизації, кодифікації та уніфікації термінології ґрунтовно досліджували такі вчені, як

Т. Кияк, А. Д'яков, З. Куделько, І. Кочан. Специфіка перекладу англomовної науково-технічної літератури, а також проблеми відтворення термінологічних одиниць українською мовою детально проаналізовані у роботах В. Карабана, О. Селіванової, Ф. Циткіної та інших дослідників.

Окремої уваги заслуговують праці, присвячені способам творення термінів у галузі інформаційних технологій. Зокрема, І. Шилінська (I. Shylinska) у своїй роботі «Ways of Information Technology Terminology Formation» дослідила продуктивні моделі словотвору (афіксацію, словоскладання, конверсію, аббревіацію) в англійській та українській ІТ-термінологіях, підкреслюючи динамічний характер цієї системи та важливість уніфікації для уникнення непорозумінь між фахівцями [Shylinska 2019]. Серед останніх досліджень науковиця О. Шапаренко (O. Shararenko) у статті «Problems of Translating IT Terminological Units» також зосередила увагу на проблематиці перекладу та відтворення комп'ютерних термінів в українській мові, виокремивши запозичення (транскодування, калькування, експлікацію) як домінуючий засіб номінації в цій сфері. Авторка також проаналізувала структурні особливості ІТ-лексики, зокрема поширеність багатокomпонентних терміносполучень, та наголосила на необхідності підвищення фахової компетентності перекладачів задля уникнення розбіжностей у фаховій комунікації [Shararenko 2023].

Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, явище синонімії саме в новітній англomовній ІТ-термінології залишається недостатньо вивченим. Особливо це стосується специфіки її уніфікації на основі корпоративних вимог (Style Guides) провідних технологічних компаній, які часто формують власні, відмінні від академічних, мовні норми. Необхідність заповнення цієї лакуни та зіставлення академічних і корпоративних підходів до перекладу зумовила вибір теми дослідження.

Актуальність дослідження визначається насамперед тим, що англomовна ІТ-термінологія є однією з найбільш динамічних та відкритих підсистем у сучасному лінгвістичному просторі, оскільки вона формується

під безпосереднім впливом безперервних інновацій, технологічної конвергенції, глобалізації ринків та бурхливого розвитку цифрової комунікації. Постійне оновлення поняттєвого апарату, активне запозичення з професійного жаргону, потужні міжмовні впливи та прагнення до лінгвістичної економії спричиняють появу значної кількості синонімічних одиниць (дублетів та варіантів), що позначають ті самі або семантично близькі поняття.

Яскравими прикладами такої синонімії є конкурентні пари на кшталт «endpoint» / «entry point» (у контексті мережевої безпеки), варіативність дій користувача «log in» / «sign in» (залежно від екосистеми продукту) або нюансування технічних проблем через тріаду «bug» / «defect» / «issue». Така висока варіативність, хоча і є ознакою розвитку мови, у технічній сфері суттєво ускладнює процес перекладу, знижує термінологічну однорідність (консистентність) текстів та може призводити до серйозних технічних та комунікативних різночитань під час розробки документації, локалізації програмних інтерфейсів чи створення інструкцій користувача.

У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність комплексного дослідження синонімії не просто як лексичного явища, а як системного фактора терміносистеми ІТ, а також визначення чітких принципів її перекладу та уніфікації. Це робить тему роботи надзвичайно актуальною як з теоретичної точки зору (розвиток термінознавства), так і з прикладної (підвищення якості локалізації).

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри іноземної філології та перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» № 06124 «Лінгвосеміотичні параметри міжкультурної комунікації». Тема роботи затверджена наказом ректора № 508 від 13 листопада 2025 р.

Об'єктом дослідження є англomовна ІТ-термінологія як спеціалізована підсистема сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є лексико-семантичні особливості синонімії в англomовній ІТ-термінології та їх реалізація у перекладі й уніфікації термінів.

Метою дослідження є виявлення лексико-семантичних характеристик синонімії в англomовній ІТ-термінології та визначення ефективних стратегій перекладу й уніфікації термінів у професійних текстах.

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати теоретичні засади синонімії у терміносистемах та специфіку функціонування ІТ-термінології;
- визначити типи синонімічних відношень та структурно-семантичні моделі термінів у сфері інформаційних технологій;
- дослідити перекладацькі стратегії та труднощі відтворення синонімічних ІТ-термінів українською мовою;
- розробити рекомендації щодо уніфікації перекладу ІТ-термінів із метою забезпечення термінологічної точності та стандартизації.

Матеріалом дослідження слугували офіційні внутрішні стилістичні посібники (Style Guides) та глосарії провідних ІТ-компаній (Microsoft, Google), авторитетні англо-українські словники з інформаційних технологій та кібербезпеки, а також автентичні тексти технічної документації, інструкцій та інтерфейсів програмного забезпечення.

У процесі аналізу було застосовано такі **методи дослідження**: *системно-функціональний метод* – для вивчення функціонування мовних одиниць в текстах спеціального призначення; *метод стилістичного аналізу* - для вивчення стилістичних особливостей аналізованих текстів; *метод словникових дефініцій* - для дослідження специфіки функціонування лінгвальних одиниць ; *метод перекладацького аналізу* - для аналізу труднощів, що можуть виникнути під час перекладу тестів даного типу та виявлення шляхів їх подолання через застосування перекладацьких трансформацій.

Новизна дослідження отриманих результатів полягає у тому, що в роботі здійснено комплексний, системний аналіз явища синонімії в сучасній

англомовній IT-термінології крізь призму прикладних проблем перекладу та стандартизації. Вперше системно зіставлено та проаналізовано розбіжності у підходах до перекладу термінів-синонімів, що пропонуються в традиційних академічних словниках та в жорстко регламентованих корпоративних стандартах світових технологічних гігантів, що дозволило виявити тенденції до уніфікації мови технологій.

Практичне значення дослідження полягає, перш за все, в можливості безпосереднього застосування результатів дослідження у професійній діяльності перекладачів при роботі з текстами інформаційно-технічного спрямування – при їх редагуванні, технічному перекладі, локалізації програмного забезпечення та веб-сайтів. Отримані дані можуть бути використані при укладенні спеціальних стандартизованих словників, проєктів глосаріїв, а також у навчальному процесі при викладанні курсів з теорії та практики науково-технічного перекладу у вищих навчальних закладах.

Структура дипломної роботи визначається науковою логікою дослідження, його метою і призначенням. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (47 позицій) і додатку. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНОНІМІЇ В ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття терміну, термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці

Науково-технічний прогрес ХХІ століття та прискорені процеси глобалізації неминуче призводять до зростання обсягів фахової комунікації. У цьому контексті науково-технічний переклад виступає як ключовий засіб обміну спеціалізованою інформацією, а центральне місце в ньому посідає термінологія, що є носієм наукового знання.

Проблематика науково-технічної літератури та її перекладу посідає одне з провідних місць у сучасному українському перекладознавстві. Вагомий внесок у розробку цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені, як В. Карабан, Т. Кияк, Р. Зорівчак, Л. Черноватий, О. Селіванова. Зокрема, В. Карабан, досліджуючи особливості англомовних наукових текстів, наголошує на їхній специфічній функціональній спрямованості, де лексичні та граматичні засоби підпорядковуються вимогам логічності, точності та однозначності, а загальноживані слова часто набувають специфічного семантичного наповнення [Карабан 2004, с. 12]. Фундаментальною одиницею, що визначає змістову та структурну специфіку такого типу дискурсу, є термін.

Термін, як ключова одиниця наукового тексту, давно перебуває у центрі уваги лінгвістів. Попри численні спроби дефініції, його вичерпне визначення залишається предметом дискусій. Звернемося до класичного визначення за О. Ахмановою. Науковиця визначає термін як «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [Ахманова 1969, с. 28]. Схожої думки дотримуються й українські дослідники. В. Карабан дає лаконічне визначення, називаючи

термін мовним знаком, що «репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» [Карабан 2004, с. 315]. А. Коваленко, у свою чергу, підкреслює таку важливу рису, як стилістична нейтральність: термін - це «емоційно нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів» [Коваленко 2001, с. 57]. С. Шевчук також трактує термін (від лат. *terminus* – межа, кінець) як «спеціальне слово (або словосполучення), яке позначає поняття певної галузі знань чи діяльності людини» [Шевчук та ін. 2011, с. 14].

У межах сучасного лінгвістичного дискурсу окреслена тріада понять - «термін», «термінологія» та «терміносистема» - розглядається як ієрархічна структура. Зокрема, Т. Кияк визначає термін як мовну одиницю (слово або словосполучення), що позначає поняття певної спеціальної сфери знання чи діяльності та входить до відповідної лексичної системи, де набуває своєї дефінітивної чіткості [Кияк 2007, с. 34].

Поняття термінології, за визначенням О. Селіванової, трактується як сукупність термінів певної галузі виробництва, науки чи мистецтва, що виникає стихійно в процесі становлення фаху. Проте для опису англomовної ІТ-індустрії доцільніше використовувати категорію терміносистеми. Як зазначає Т. Кияк, на відміну від термінології, терміносистема є результатом свідомого впорядкування та уніфікації термінів; це логічно побудована сукупність номінацій, що адекватно відображає систему понять певної галузі та характеризується високим ступенем структурності й взаємозв'язку компонентів [Кияк 2007, с. 142].

На відміну від загальноживаного слова, яке часто є полісемічним, емоційно забарвленим та контекстуально залежним, «ідеальний» термін, згідно з класичним термінознавством, яке репрезентує, зокрема, Д. Лотте та О. Степанов, прагне до:

- системності. Термін не існує ізольовано, він є елементом певної терміносистеми, де його значення визначається його відношенням до інших термінів;

- точності (однозначності). В межах своєї галузі ідеальний термін має позначати лише одне чітко дефінійоване поняття;
- стилістичної нейтральності. Термін має бути позбавленим емоційних, експресивних чи суб'єктивних конотацій;
- вмотивованості. Бажано, щоб форма терміна (його внутрішня форма) відображала сутнісні ознаки поняття;
- відсутності синонімів. Ця вимога є однією з ключових для процесів стандартизації та кодифікації, оскільки наявність дублетів вважається недоліком системи [Лотте 1941; Степанов 2012].

Кожна така одиниця термінологічна має свої граматичну та лексичну структуру, специфічне значення та окреме використання. Такі науковці, як Г.Ульянова, Ю. Томчаковська, Л. Строченко, С.Єрьоменко, Л. Потенко суголосні у визначенні терміну і прибігають до таких підходів, як:

- Логіко-мовленнєвий підхід. Згідно такого підходу, термін є словом або виразом, має однозначне і чітке значення, використовується для позначення чітко визначеного об'єкта або явища у конкретній галузі;
- Когнітивний підхід. Термін або термінологічний вираз використовується для позначення когнітивної або ментальної уяви про певне об'єкт або явище;
- Соціальний підхід. Термін, у такому випадку, розглядається у контексті певного кола спілкування і комунікації. Використання його призначено на позначення певних визначених явищ або об'єктів у конкретного професійному середовищі;
- Семіотичний підхід. За такого підходу, термін стає знаком на позначення певного явища або об'єкту. Зазвичай може мати не тільки звук, але й ціле слово або вираз, а також значення утворюючи свою семіотичну систему [Ульянова та ін. 2024].

Сукупність термінів певної галузі формує термінологію. Цей термін вживається у трьох основних значеннях: 1) розділ мовознавства, що вивчає терміни (нині частіше – термінознавство); 2) сукупність усіх фахових слів

певної мови (напр., «українська термінологія»); 3) спеціальна лексика, що обслуговує конкретну галузь науки чи техніки (напр., «ІТ-термінологія», «юридична термінологія») [Селіванова 2008, с. 482].

Коли галузева термінологія стає впорядкованою, структурованою та відображає логічні зв'язки між поняттями галузі, її називають терміносистемою. Саме в межах терміносистеми ми спостерігаємо системні відношення, серед яких особливе місце посідає синонімія, що виникає як наслідок динамічного розвитку ІТ-технологій та потреби в уточненні нових професійних концептів.

За О. Кришталь, термінологія – це «не хаотична множина слів, а організована на логічному рівні система спеціальних назв» [Кришталь 2018]. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків:

1. Логічними (поняттєвими) зв'язками: поняття в науці системно пов'язані (рід-вид: програма → текстовий редактор; причина-наслідок: вірус → пошкодження даних; частина-ціле: комп'ютер → материнська плата), і терміни, що їх позначають, віддзеркалюють цю логічну структуру.

2. Мовними зв'язками: терміни залишаються одиницями мови, а отже, вступають у стандартні мовні відношення: синонімічні, антонімічні (encryption проти decryption), словотвірні (program → programmer → programming) тощо [Селіванова 2008, с. 482].

Терміносистеми можуть бути «закритими» (як у хімії, де номенклатура жорстко регулюється) або «відкритими». ІТ-термінологія є яскравим прикладом відкритої системи, що перебуває у стані постійного, динамічного формування.

Поняття терміносистеми тісно пов'язане з концепцією «мови для спеціальних цілей» (LSP – Language for Specific Purposes), або фахової мови. Німецький лінгвіст Л. Гоффманн (L. Hoffmann) визначає фахову мову як «сукупність всіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфері з метою досягнення розуміння між всіма фахівцями певної галузі» [Hoffmann 1985, S. 53]. Т. Кияк справедливо

доповнює цю дефініцію, зазначаючи, що функціонування такої мови «забезпечується винятково чітко встановленою термінологією» [Кияк 2007, с. 203–208].

Той же Л. Гоффманн класифікував мовні засоби фахової мови на три класи:

- мовні засоби, які наявні у всіх субмовах (загальнонавчана лексика);
- мовні засоби, які наявні у всіх фахових мовах (загальнонаукова термінологія, наприклад, аналіз, система, метод);
- мовні засоби, які наявні тільки в одній фаховій мові (вузькогалузева термінологія)[Hoffmann 1985, S. 53].

Особливості термінології відштовхуючись від терміносистем галузевих вивчає такий розділ лінгвістики як термінознавство. Термінознавство досліджує їх семантику, побудову, формування та вживання. Більше того, науковці-лінгвісти вивчають і появу нових термінів, їх етимологію і еволюцію, вплив на мову в цілому і окремо у терміносистемах[Ульянова та інші, 2024]. Важливим є те, що саме термінознавство має поділ на загальну і галузеву. Загальне термінознавство вивчає закономірності і принципи розвитку термінів, а також їх використання і творення не обмежуючись однією терміносистемою. Галузеве термінознавство зосереджується на окремих сферах і специфічних моментах терміносистеми: від юридичної і до технічної. Особливість її полягає і в детальному вивченні питань семантичних відношень між термінами у конкретно визначених терміносистемах.

ІТ-термінологія функціонує саме як така фахова мова із своєю характерною терміносистемою. Вона характеризується не лише специфічною лексикою (термінами), але й певними синтаксичними конструкціями (напр., широке вживання пасивного стану, номіналізація) та прагненням до лаконічності, що, як ми побачимо далі, є одним із джерел утворення синонімічних скорочень.

Терміносистема є важливим інструментом до систематизації і стандартизації термінології в залежності від галузі. Від рівня цих показників залежить уся міжнародна комунікація не лише між фахівцями області, але й між користувачами створених технологій.

В загальному термінознавстві англомовні термінологічні одиниці можуть бути класифіковані за такими основними типами, як: за сферою застосування, а саме: технічна; медична; юридична; фінансова. За походженням: основні терміни, які можуть і використовуються в широкому сенсі; спеціальні терміни, які використовуються тільки вузькогалузево. За структурою: односкладові, які складаються лише з одного слова; багатоскладові, які складаються з кількох слів. За морфологічною будовою: прості терміни, які складаються з одного кореня або слова; похідні терміни, які утворені шляхом додавання морфем до іншого слова. За походженням: національні терміни, які мають певне походження; міжнародні терміни, які вживаються в багатьох мовах. За рівнем абстракції: конкретні терміни позначають певні, визначення явища і предмети; абстрактні терміни позначають вельми абстрактні поняття. За ступенем новизни: класичні терміни, які є сталими, відомими і використовуються доволі довгий період часу; сучасні терміни, які з'явилися внаслідок технічного прогресу [Ульянова та інші, 2024].

Таким чином, підсумовуючи вище викладене, ми розглядатимемо ІТ-термінологію як відкриту, високодинамічну терміносистему, що є ядром фахової мови у галузі інформаційних технологій. Її відкритість та динамічність зумовлені не стільки внутрішньомовними процесами, скільки потужними екстралінгвальними чинниками.

До таких чинників належать, по-перше, безпрецедентна швидкість науково-технічного прогресу в галузі, що породжує постійний попит на номінацію нових понять, послуг та продуктів, оскільки науково - технічна революція є одним із найбільших постачальників нових термінологічних слів та словосполучень. По-друге, це високий рівень глобальної конкуренції між

різними корпораціями (Microsoft, Google, Apple) та ідеологічними спільнотами (напр., Open Source), які часто паралельно розробляють аналогічні технології і дають їм власні, неузгоджені назви.

Саме ці позамовні фактори – швидкість та конкуренція – є першопричиною того, що ІТ-терміносистема не встигає проходити етапи кодифікації та стандартизації. Вона об'єктивно не може відповідати класичним вимогам до «ідеального» терміна (зокрема, вимозі повної відсутності синонімів), які були висунуті піонерами термінознавства, такими як Д. Лотте [Лотте 1941]. Отже, наявність синонімічних термінів у цій галузі є «неминучим наслідком бурхливого розвитку науки і техніки» [Коваль 1965, с. 159].

Наслідком цього стає виникнення системних мовних явищ, зокрема полісемії та, що є об'єктивно важливим для науки і таким, що завжди матиме попит на нові дані, термінологічної синонімії. Саме тому, перш ніж аналізувати специфіку ІТ-галузі, необхідно детально дослідити сутність і типологію синонімії як у загальному мовознавстві, так і в термінознавстві.

1.2. Сутність і типологія синонімії в загальному мовознавстві та термінознавстві

Мова є нестатичною, структурованою системою. Крізь часові відрізки вона змінюється, оновлюється під потреби носіїв. Цей рух породжує нові явища, які безумовно збагачують мову, допомагають висловлювати думку точніше і вирізняти відтінки життя маючи для цього свої інструменти. Одним із таких допоміжних інструментів є синонімія. Синонімія характерна для всіх стилів мовлення, але оскільки для наукового стилю характерна складна термінологія і властивості які вирізняють її від інших стилів як-от об'єктивність, лаконічність висловлювань, ясність і точність, синонімія в термінології має риси, які вирізняють її від синонімії в загальноповсякденній

лексиці. Насамперед, це відсутність експресивних конотацій, різноманітність у плані знакового (семіотичного) вираження, стилістична диференціація в межах наукового стилю (власне академічний, науково-популярний), диференціація за сферами використання (різні ступені освіти: від початкової до академічної тощо).

Синонімія – одне з найбільш фундаментальних і водночас дискусійних явищ у лексичній семантиці. Вона характерна для всіх стилів мовлення, проте її роль та оцінка кардинально відрізняються в залежності від сфери функціонування. Питання синонімії розробляли такі вітчизняні дослідники як Л.Бублик [Бублик 2016], Л. Мосієвич [Мосієвич 2019], Н. Цимбал [Цимбал 2013], О. Савченко [Савченко 2021], Л. Сога [Сога 2016], О. Мартиняк [Мартиняк 2008], А. Лепетюха [Лепетюха 2022], О. Кучеренко [Кучеренко 2019], І. Кочан [Кочан 1994], А. Коваль [Коваль 1965], а також зарубіжні П. Едмондс і Г. Гірст [Edmonds та ін. 2002], Б. Йорланд [Hjorland 1997], С. Шияб [Shiyab 2007].

У найширшому розумінні, синонімія – це семантичне явище, що полягає у повному або частковому збігу значень двох або більше мовних одиниць. С. Шияб визначає синонімію як «своєрідне смислове відношення між словами», яке виникає, «коли дві або більше мовних форм використовуються для заміни одна одної в будь-якому контексті, в якому їх спільне значення не зачіпається денотативно або конотативно» [Shiyab, 2007]. Б. Йорланд також вважає синонімію різновидом семантичного відношення, за якого слова «мають однакове значення», однак одразу зауважує, що часто вони «можуть мати тонкі відтінки значення і, відповідно, викликати різні словесні асоціації» [Hjorland 2007].

Ця дихотомія лежить в основі розмежування ролі синонімії в загальнолітературній мові та у спеціалізованій терміносистемі. У загальнолітературній мові синонімія є беззаперечною ознакою багатства та гнучкості мови. Вона виконує низку важливих стилістичних та прагматичних функцій, як:

- дозволяє уникнути небажаної тавтології (повторів);
- надає тексту різних конотативних відтінків (напр., йти – плестися – чимчикувати);
- дозволяє уточнити думку, виразити тонкі семантичні нюанси.

Натомість у галузевому термінознавстві синонімія (або термінологічна дублетність) традиційно вважається негативним, небажаним явищем. Як зазначалося вище, одна з ключових вимог до «ідеального» терміна – однозначність та відсутність синонімів [Степанов 2012, с. 3]. Проте зазначимо, що існування абсолютних термінологічних одиниць або словосполучень доволі рідке явище. Незважаючи на природність, сама поява синонімів (дублетів) порушує цю вимогу, створюючи потенціал для серйозних проблем, включно з: плутаниною та різночитанням у наукових текстах, технічній документації, що може призвести до неправильного використання технологій; ускладненнями комунікації між фахівцями, які можуть вживати різні терміни для позначення одного й того ж поняття; гальмуванням процесів стандартизації та укладання авторитетних галузевих словників.

Л.Сога виділяє три основні підходи до вивчення синонімії: денотативний, сигніфікативний та структурний [Сога 2016, с. 7]. Денотативний підхід зосереджується на значенні слова, яке відображає його об'єктивну сутність. За цим підходом, два слова є синонімами, якщо вони мають спільний об'єкт, який вони позначають. Сигніфікативний підхід зосереджується на значенні слова, яке відображає його зв'язок з іншими словами в мові. За цим підходом, два слова є синонімами, якщо вони можуть замінювати одне одного в будь-якому контексті. Структурний підхід зосереджується на граматичній будові слова. За цим підходом, два слова є синонімами, якщо вони мають однакову граматичну будову. Як відзначає Л. Сога, ці підходи є валентними, тобто вони базуються на тому, що кожне слово має свою валентність, тобто кількість аргументів, які воно може мати в реченні [Сога 2016, с.3]. Цей підхід допомагає вивчати, які слова можуть бути

використані разом в реченні, і які не можуть. У зв'язку з цим підходи є валентними через існування наступних критеріїв синонімічності:

- близькість/тотожність сигніфікативного компонента значення (тобто все те, що називають «близькістю значень», «тотожністю поняття»);
- близькість/тотожність позначаються словом предметів (тобто денотативна спільність);
- близькість/тотожність структурного значення слова. Близькість (частковий збіг) або тотожність (повний збіг, який спостерігається порівняно рідко) структурного значення припускають збіг синтаксичної або лексичної валентності, тобто дистрибутивної формули та її наповнення, що проявляється насамперед у здатності слів-синонімів замінити один одного в тексті без істотної зміни змісту цього тексту [Сога, 2016, с. 3–4].

За допомогою предметно-логічного змісту можна передати не лише слова, але й смислове навантаження тексту; часткова взаємозамінність синонімів вказує на те, що дві слова можуть замінювати одне одного лише в певних контекстах або в певних значеннях. Це означає, що вони не є повністю взаємозамінними, але можуть використовуватися в певних ситуаціях замість один одного. Зрештою, часткова взаємозамінність синонімів вказує на те, що два слова мають схожі, але не повністю ідентичні значення. Цей критерій синонімічності є одним з найбільш складних для визначення, оскільки він вимагає врахування контексту та семантики слів; спільність дистрибуції є одним із видів синонімічності, який використовується в перекладознавстві. Він означає, що два слова можуть мати різне лексичне значення, але вживаються в однакових контекстах. Це вказує на те, що вони можуть бути взаємозамінними в певних ситуаціях, тому розглянемо сполучуваність детальніше. Досліджуючи значення синонімів через сполучуваність, учені послуговуються двома підходами: від синонімії до сполучуваності й від сполучуваності до синонімії [Кочерган 1980, с. 95-96]. Другий підхід розширює можливості аналізу особливостей семантичної структури синонімічних одиниць. За твердженням М. Кочергана, «ступінь

синонімічності залежить від ступеня збігу лексичної сполучуваності, або, іншими словами, ступінь синонімічності тим вищий, чим більше контекстів, у яких досліджувані слова можуть заміщати одне одного» [Кочерган 1980, с. 96]. Слова, що в промові вступають у відношення синонімічної взаємодії, тематично різнорідні, що впливає на особливості семного складу їхніх значень, а отже, і на валентні спроможності. Згідно з цими критеріями можна окреслити два підходи щодо визначення синонімів – чисто семантичний та операційно-семантичний. Для переважно семантичного підходу актуальною є вказівка на наявність інтегрального компонента в структурі лексичного значення синонімів, для операційно-семантичного – на повну взаємозамінність у будь-якому контексті або часткову взаємозамінність у певних контекстах [Єфремова 2011, с. 111–114].

У зв'язку з тим, що для термінологічних одиниць характерна точність, синонімічні терміни вважаються плеоназмом, тобто надмірністю і на думку А. Коваль їх потрібно вилучити із терміносистем та уніфікувати. Лінгвіст зазначає, що «наявність синонімічних термінів у науковому стилі мови є, хоч і небажаним, але неминучим наслідком бурхливого розвитку науки і техніки» [Коваль 1965, с. 159]. Даний погляд поділяють багато класичних термінознавців. Висловлення чітко фіксує традиційну позицію: синонімія є «неминучим злом», яке слід долати шляхом уніфікації.

Водночас, існує й протилежний, менш прескриптивний погляд. Так, В. Турчин стверджує, що синонімія є «цілком природним і корисним явищем», оскільки «термінна синонімія ширше розкриває поняття» [Турчин 2004, с. 67]. Ця позиція підкреслює позитивний аспект синонімії як інструменту уточнення та деталізації поняття, що особливо актуально для складних, багатоаспектних понять в ІТ. Більшість сучасних дослідників (зокрема, Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк [Панько та інші 1994]) погоджуються, що синонімія у термінології є не стільки «хворобою», скільки неминучим та об'єктивним етапом розвитку будь-якої молоді та динамічної терміносистеми. І ми змушені з ними бути однієї думки. Терміни-дублети активно виникають, конкурують, і лише з

часом один із них закріплюється як стандарт, тоді як інші або відходять на периферію (стають архаїзмами), або набувають вузкого, спеціалізованого значення.

Для теоретичного розуміння треба розмежувати споріднені, але не тотожні поняття. А саме синонім, варіант і дублет. Варто сказати, що у наукових працях такі терміни часто вживаються хаотично.

Частина дослідників (Т. Пристайко, В. Лейчик) вважають синонімію різновидом варіантності. Інші (Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк) стверджують, що варіантність – один із проявів синонімії [Панько, 1994 с. 18]. Ми будемо дотримуватися позиції І. Кочан, яка чітко розмежовує ці явища. Варіанти – це «паралельні форми існування мовної одиниці, що мають певні відмінності на рівні наголосу, фонем, морфем тощо» [Кочан 2008, с. 15]. Тобто, це формальні модифікації одного й того ж слова (наприклад, орфографічні: localization / localisation; фонетичні; морфологічні: database / data base).

Синоніми у свою чергу за визначенням вченої становлять різні лексичні одиниці, що мають різну внутрішню форму та етимологію, але позначають те саме (або близьке) поняття.

У. Куайн у своїй праці «Дві догми емпіризму» взагалі ставив під сумнів існування «повної» синонімії, стверджуючи, що її неможливо чітко визначити, а значення слів постійно змінюються [Quine 1951, р. 20-43]. У термінології це означає, що більшість синонімів є не абсолютними, а частковими (ідеографічними).

Нарешті, перейдемо до класифікації термінологічних синонімічних одиниць на яку ми спиратимемося. Досліджуючи різновиди синонімів можна помітити доволі широкий список класифікацій, оскільки можна відмітити різність синонімів наукової галузі і художньої або загальномовної. О. Велика пояснює, що дефінітивність терміна передбачає чітке виділення його семантичних меж. У загальноживаній лексиці доволі часто межі між синонімами нестійкі [Велика, 2008].

Для термінології характерна дублетність, тобто, називання того самого поняття різними за походженням словами, тоді як у загальноживаній лексиці, насамперед, розрізняють близькозначні слова з різними відтінками значень (тобто, понятійні синоніми) або лексеми, що різняться стилістично (стилістичні синоніми). Залежно від цієї думки вчена пропонує класифікувати синонімію за генетичним принципом і віддає перевагу понятійно-стилістичним відтінкам слова при поділі на групи близькозначних загальноживаних слів. О. Велика описує дублети як ті, що не має тих відносин які формують синонімічні ряди, не мають емоційно-експресивних, стилістичних або відтінкових опозицій. Якщо в загальнолітературній мові існування синонімів виправдано тим, що вживання тих чи інших з них впливає на змістовність мовлення, або міняє стилістичний відтінок, або надає йому особливий відтінок, вчена наполягає, що дублети ні в загальній мові, ні в науковій не володіють цими ознаками, тому наявність їх представляє собою явище небажане та навіть шкідливе [Велика 2009, с. 93-94]. За О. Великою наведемо генетичну класифікацію, з урахуванням різних джерел походження назв того самого наукового поняття. Відповідно до концепції науковиці, в англійській ІТ-термінології можна виділити кілька генетичних шарів. По-перше, це питомі терміни германського походження, які зазвичай становлять базовий, найбільш частотний рівень лексики. Вони часто характеризуються стилістичною нейтральністю або функціональною конкретністю такі терміни, як «to link» (пов'язувати), «storage» (сховище) чи «web» (мережа). По-друге, значну частку становлять запозичені синоніми, переважно латинського, грецького чи французького походження. У фаховій комунікації такі одиниці, як «interface», «processor», «compilation» або «to execute», часто сприймаються як більш прецизійні або академічні. По-третє, найбільш репрезентативними для ІТ-сфери є генетично змішані синонімічні ряди, де в межах одного понятійного поля співіснують слова різних етимологічних груп. Типовим прикладом є синонімічний ряд «to delete» (запозичення з латини) – «to erase»

(запозичення з латині через посередництво французької) - «to wire» (питоме германське слово).

Генетична неоднорідність англійської терміносистеми безпосередньо зумовлює виникнення проблем уніфікації, адже запозичені та питомі терміни часто вступають у відношення повної еквівалентності. Саме етимологічна різноманітність джерел номінації стає першопричиною формування абсолютних синонімів (термінів-дублетів), які мають тотожний денотативний зміст і є взаємозамінними в будь-якому контексті.

Абсолютні синоніми або так звані дублетні – синоніми, які повністю збігаються за значенням, тобто не різняться ні відтінками значень, ні емоційним забарвленням, ні сполучуваністю. Вони є вподобаними серед термінної лексики, також їх називають ідеальними, тому вони є доволі нечастотні. Терміни, що повністю збігаються навіть за сферою вжитку, наприклад – «log in» / «sign in» або «install» / «setup». У термінології вони є тимчасовим явищем, поки не перемаже один варіант, часто закріплений корпоративним стандартом.

Ідеографічні (поняттєві) синоніми складають собою найважливішу і найскладнішу групу. Це терміни, що позначають близькі, але не тотожні поняття, які в широкому контексті можуть вживатися взаємозамінно, але у вузькому – вимагають розрізнення. Їхня синонімія є частковою. Класичний приклад в ІТ – триада «bug» / «defect» / «issue». Як ми розглянемо детальніше на практиці, «bug» – це фактична помилка в коді, що призводить до збою; «defect» – це невідповідність продукту кінцевим вимогам (програма може працювати, але не так, як зазначено у специфікації); «issue» – це загальне поняття для відстеження проблеми в системі, а може бути і багом, і запитом на нову функцію.

Стилістичні синоніми – це терміни, що позначають одне поняття, але відрізняються сферою вжитку (офіційний документ проти професійний жаргон) або стилістичним забарвленням (наприклад - повна форма «repository» проти усічена «repo»; «administrator» проти «admin»).

Формальні варіанти є територіальні або орфографічні варіанти, до прикладу - ВЕ «localisation» проти AmE «localization»; ВЕ «programme» проти AmE «program». Поряд з тим в останніх дослідженнях виділяють так синонімічні відносини як варіант і еквівалент. Такі науковці як Т. Пристайко, В. Лейчик, Л. Малевич вважають, що синонімія – це різновид варіантності, Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк навпаки стверджують, що варіантність – один із проявів синонімії в термінній лексиці [Панько та інші, 1994]. На думку В. Даниленко, В. Молодець, С. Худолєєва, О. Радченко, Т. Михайлова, синонімія та варіантність у термінології – це різні явища, які варто розмежовувати [Кочан, 2008]. Розрізняє поняття варіантності та синонімії в термінології і проф. І. Кочан. За визначенням науковця, варіанти термінодиниць – це «паралельні форми існування мовної одиниці, що мають певні відмінності на рівні наголосу, фонем, морфем тощо» [Кочан, 2008, с. 15]. Професор О. Савченко зазначає, що деякі дослідники відносять до варіантів лише однокореневі утворення, семантична схожість яких опирається на тотожність граматичної функції. Виділяючи словотвірні або морфологічні варіанти як явища, що пов'язані із тотожністю одиниці, дослідники не беруть до уваги структуру цих одиниць, а саме те, що однокореневі одиниці, навіть однакові за своїм значенням, не можуть бути варіантами того ж самого слова вже тому, що вони утворені за допомогою словотворення, тобто головного способу утворення слів у мові [Савченко 2021, с. 18]. Таким чином, з одного боку варіативність є складовою мови, з іншого варіативність є недоліком. Наразі серед науковців є думка про широке та вузьке розуміння поняття варіант. У вузькому розумінні – це часткова модифікація того самого мовного знака, що характеризується подібністю значень і не порушує тотожності знака самому собі. Тому прийнято розрізняти фонетичні, граматичні та орфографічні модифікації тієї ж самої термінологічної одиниці. Вони можуть відрізнитися за часом появи у мові та частотою вживання. Їх називають формальними варіантами. Інваріант у такому випадку перебуває у площині вираження терміна. При такому визначенні синоніми знаходяться поза межами

варіантності, оскільки їх можна виявити лише на основі формального інваріанта. Варіанти у широкому розумінні – це множина засобів вираження одного і того самого значення. У цьому випадку синоніми можна також вважати варіантами терміну, оскільки синоніми мають кілька мовних форм на позначення одного явища [Савченко 2021, с. 19]. Звернімося до класифікації варіантів за О. Тараненко: фонетичні варіанти (варіанти, що розрізняються звуковим складом); акцентуаційні варіанти; орфоепічні варіанти; орфографічні варіанти; морфологічні варіанти: варіанти, що розрізняються наявністю різних формотворчих афіксів та парадигмою відмінювання; варіанти, що розрізняються наявністю різних граматичних категорій при змінній або тій самій формі слова; варіанти синтаксичного зв'язку; словотвірні варіанти; варіанти, що розрізняються порядком компонентів; комбінаторні варіанти. Деякі із названих варіантів трактують як словотвірні синоніми [Тараненко 1996, с. 16-19]. Перейдемо до поняття еквівалент. Як вважає Н. Кудрявцева, синонімічний еквівалент у перекладознавстві – це термін, який використовується для позначення слів або виразів, що мають близький або ідентичний зміст. Це означає, що два слова або вирази є синонімами, якщо вони можуть бути використані в одному і тому ж контексті з однаковим значенням [Кудрявцева, 2019. с. 81]. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. О. Велика визначає еквівалент як інше слово з тотожним чи максимально близьким значенням.

Етимологічними дублетами є пари або ряди термінів, що виникли різними шляхами. Це явище особливо характерне при перекладі на українську, де, як зазначає О. Велика, конкурують [Велика 2009, с. 93]:

- запозичений термін (транслітерація/транскрипція): файрвол, лінк, інтерфейс;
- питомий український термін (калька або новотвір): міжмережевий екран, посилання, взаємодія.

- описовий переклад/дефініція: пристрій для захисту мережі.

Зараз коротко опишемо причини та наслідків існування синонімії у загальному плані. До одних з основних причин існування синонімії можна віднести таку позамовну, як стрімкий розвиток науки і техніки і, як наслідок попит на визначення нових понять, оскільки синонім можуть мати декілька форм з можливістю заміни один одного для позначення одного поняття. З часом, звичайно, зміст і обсяг нового поняття уточнюється, з'являється можливість відділити найхарактерніші ознаки поняття і створити або вибрати з наявних термін, який відповідає поставленим вимогам. Іншою причиною появи синонімії є запозичення. В даному випадку багато залежить саме від майстерності перекладача його поглядів, знання рідної мови та мови оригіналу, розуміння терміну та галузі в якій він вживається. Можливо скористатися різними шляхами перекладу, обрати дослівний переклад, пряме запозичення оригінального терміна чи створення відповідника з використанням образних засобів своєї мови. До суто мовних причин та джерел виникнення синонімії наприклад в українській термінології дослідниця О. Велика відносить:

- паралельне вживання українського та іншомовного терміна;
- вживання декількох найменувань, які були запозичені з різних мов для позначення одного поняття;
- свідоме утворення рівнозначного українського терміна як відповідь на виникнення запозиченого терміна;
- функціонування повного та короткого варіантів одного і того ж терміна [Велика 2009, с. 93].

Д. Лотте попереджає, що існування двох чи кількох синонімів для позначення одного поняття приховує ту небезпеку, що один із цих термінів може звузити або розширити свою семантичну структуру і надалі такий наслідок, що згодом синонім для одного поняття може почати позначати цілком інше. Такі терміни є парними і дослідник вважає їх існування можливим лише за тих умов, коли вони співвідносяться з одним поняттям

[Лотте 1941, с. 10]. Також в мові існують короткі синоніми до повних термінів, які можливі у вузькопрофесійному вживанні, але непридатні для науково-популярного та власне наукового стилів мови. До негативних наслідків можна віднести часткову або неповну синонімію, оскільки це явище неприйнятне, так як маючи різне значення синоніми стають різними термінами. Н. Цимбал наголошує, що термін часткова синонімія можна використати, характеризуючи термінологічну лексику, але в іншому аспекті – в аспекті контекстуальної родо-видової синонімії. Якщо пара або ряд термінів і мають близьке значення, то, як правило, між ними існує ієрархічна залежність: один із термінів позначає ширше поняття, інший – вужче. Необхідність використання чи родового, чи будь-якого з видових відповідників визначає тільки контекст [Цимбал, 2013, с. 7]. Щодо дублетної синонімії, то це явище є поширеним, природним і допоміжним інструментом у підборі найбільш інформативного терміну. Абсолютна або повна синонімія є можливістю розкрити те чи інше явище в повній мірі, поповнити наукову лексику.

Узагальнюючи теоретичні засади дослідження синонімії в загальному мовознавстві та термінознавстві, можна констатувати, що це явище є об'єктивною закономірністю розвитку будь-якої терміносистеми, незважаючи на традиційні нормативні вимоги до однозначності терміна, які тривалий час панували в класичному термінознавстві. Проведений аналіз засвідчив суттєву еволюцію наукової думки: від прескриптивного заперечення синонімії як «хвороби» чи вади термінології, що підлягає усуненню, до її дескриптивного визнання як природного інструменту уточнення наукової думки. У сучасній парадигмі синонімія розглядається не як надмірність, а як відображення динаміки пізнавальних процесів, що дозволяє фіксувати нові відтінки значень у міру поглиблення знань про предмет.

Критично важливим методологічним кроком для нашого дослідження стало чітке розмежування суміжних понять «синонім», «варіант» та «дублет», які часто ототожнюються в науковій літературі, проте мають різну лінгвістичну природу. На підставі опрацьованих джерел встановлено, що

варіантність слід розглядати виключно як формальну модифікацію однієї лексеми (на рівні фонетики, орфографії чи морфології) в межах тотожності знака, тоді як синонімія завжди передбачає наявність різних за внутрішньою формою лексичних одиниць, об'єднаних спільним денотатом. Особливої уваги в цьому контексті набувають дублети (абсолютні синоніми) — специфічне явище повної взаємозамінності термінів на початкових етапах їх функціонування. Визначено, що дублетність є тимчасовим станом системи, яка прагне до економії мовних засобів, тому з часом дублети або усуваються через архаїзацію однієї з форм, або піддаються семантичній диференціації, переходячи в розряд ідеографічних синонімів.

Систематизація класифікаційних підходів дозволила виокремити найбільш релевантні для термінознавства типи синонімічних відношень. Пріоритетне значення має ідеографічна (поняттєва) синонімія, яка дозволяє деталізувати різні аспекти наукового поняття, та стилістична синонімія, що відображає функціональне розшарування фахової мови на офіційну термінологію та професійний жаргон. З'ясовано, що основними чинниками появи таких синонімічних рядів є комплекс екстралінгвальних факторів (бурхливий розвиток галузі, процеси глобалізації) та інтралінгвальних процесів, зокрема пошук точнішої форми вираження та конкуренція між запозиченнями і питомими відповідниками (кальками чи описовими конструкціями).

Отже, теоретичне осмислення механізмів синонімії, чітких критеріїв її відмежування від варіантності та джерел виникнення створює необхідне методологічне підґрунтя для аналізу конкретного мовного матеріалу. Розуміння того, що синонімія є індикатором розвитку, а не занепаду системи, дозволяє нам перейти до наступного етапу роботи. Специфіку реалізації окреслених теоретичних положень у динамічному та високотехнологічному середовищі ми розглянемо в наступному підрозділі на прикладі англomовної термінології інформаційних технологій.

1.3 Особливості формування синонімії в англомовній ІТ-термінології

Англомовна термінологія сфери інформаційних технологій (ІТ) на сучасному етапі розвитку науки і техніки становить собою унікальний феномен. Вона є однією з найбільш динамічних, продуктивних та водночас найбільш схильних до явищ синонімії та варіативності лексичних підсистем. Ця специфіка зумовлена складним і багатовекторним переплетенням внутрішньомовних еволюційних процесів із потужними екстралінгвальними чинниками, що визначають розвиток глобального цифрового суспільства. На відміну від класичних, консервативних терміносистем, таких як медична, анатомічна чи юридична, де синонімія традиційно розглядається як негативне явище, що порушує засадничі принципи однозначності та точності, в ІТ-сфері вона виступає невід'ємним атрибутом живого, поточного процесу концептуалізації дійсності. У цьому контексті синонімія є не стільки «термінологічним сміттям» чи вадою, скільки індикатором бурхливої конкуренції ідей, технологічних стандартів, архітектурних підходів та корпоративних філософій. Важливо усвідомлювати, що ІТ-термінологія формується не в кабінетах лінгвістів, а в гетерогенному середовищі розробників, де англійська мова функціонує як *lingua franca*, абсорбуючи впливи різних мовних картин світу, що також сприяє варіативності номінацій.

Фундаментальною причиною масової синонімії є, передусім, безпрецедентна швидкість технологічних інновацій, яка не має аналогів в історії промисловості. Нові парадигми програмування, фреймворки, інструменти та архітектурні рішення з'являються з частотою, що значно випереджає фізичні можливості лексикографічної фіксації чи офіційної стандартизації. В умовах жорсткої ринкової конкуренції термінологія народжується стихійно, безпосередньо в робочих чатах, на форумах (Stack Overflow, Reddit) та в репозиторіях коду, часто ще на етапах альфа- та бета-тестування продуктів. Це призводить до ситуації паралельної номінації, коли

для позначення одного й того ж нового явища або процесу різні команди розробників, часто географічно роз'єднані, незалежно одна від одної створюють власні робочі назви. До моменту, поки галузь дійде консенсусу і виробить єдиний стандарт, у професійному обігу можуть роками циркулювати кілька конкурентних неологізмів, що мають статус абсолютних або відносних синонімів.

Яскравим прикладом такої термінологічної нестійкості є сфера хмарних обчислень. Поняття «бессерверна архітектура» («serverless computing») певний час активно конкурувало з термінами «FaaS» («Function as a Service») та «event-driven computing». Хоча технічно ці терміни описують різні грані явища («архітектурний підхід», «модель надання послуг» та «спосіб активації коду» відповідно), у практичному дискурсі розробників вони часто вживаються як контекстуальні синоніми, що створює певні труднощі для чіткої ідентифікації понять. Така ситуація є типовою для етапів зародження технологій, коли межі понять ще розмиті, а мовна система намагається обрати найбільш вдалу назву.

Вагомим екстралінгвальним чинником, що штучно підтримує та продукує синонімію, є стратегія брендингу та намагання провідних технологічних корпорацій (Microsoft, Google, Apple, Amazon) створити власні замкнені екосистеми. Це явище можна охарактеризувати як формування «корпоративних діалектів», коли компанії свідомо ухиляються від використання загальноприйнятої термінології або термінів конкурентів, щоб підкреслити унікальність та інакшість свого продукту. Наприклад, у хмарних сервісах Amazon Web Services (AWS) віртуальний сервер називається «EC2 Instance», тоді як у Microsoft Azure аналогічна сутність іменується «Virtual Machine» (VM). Для фахівця ці терміни є повними синонімами, що позначають ідентичний об'єкт, проте їх вживання суворо регламентоване належністю до певної платформи.

Класичним проявом такої корпоративної конкуренції є термінологічна опозиція в системах контролю версій, які є фундаментальним інструментом

сучасної розробки. Платформа GitHub, що є лідером ринку, популяризувала термін «Pull Request» («запит на витягування»), базуючись на логіці руху коду до основного сховища. Натомість її головний конкурент GitLab використовує термін «Merge Request» («запит на злиття»), акцентуючи увагу на фінальній дії інтеграції змін. Незважаючи на різну внутрішню форму та мотивацію назв, для пересічного розробника ці терміни є абсолютними синонімами, і перехід від одного до іншого відбувається автоматично залежно від використовуваного інструментарію. Схожа ситуація спостерігається в дизайні інтерфейсів користувача, де конкурують пари «sign in» / «sign up» та «log in» / «register». Перший варіант, просуваний Google, апелює до метафори особистого підпису та ідентифікації, тоді як другий, характерний для екосистеми Microsoft, етимологічно походить від поняття системного журналу («log») і має більш технократичний відтінок.

Окремим потужним джерелом синонімії виступає процес метонімії та апелятивації, коли власні назви комерційних продуктів переходять у розряд загальних назв. Коли певний програмний продукт стає фактично стандартом індустрії, його назва починає вживатися на позначення всього класу технологій, витісняючи або стаючи синонімом до родового терміна. Найяскравішим сучасним прикладом є пара «container» (загальний термін) та «docker» (назва продукту). Незважаючи на існування інших інструментів контейнеризації (як-от «Podman», «LXC»), у розмовному професійному мовленні фахівці масово використовують фрази на кшталт «загорнути в докер» («to dockerize») у значенні «контейнеризувати додаток», навіть якщо фактично технологія «Docker» не використовується. Це створює дублетний ряд, де власна назва функціонує як абсолютний синонім до загального терміну, подібно до того, як слово «ксерокс» стало синонімом до копіювального апарата.

В ІТ-сфері, де швидкість комунікації та лаконічність коду є критичними показниками ефективності, особливо агресивно діє закон економії мовних засобів. Це призводить до того, що повні терміни та їхні скорочені варіанти

співіснують у синонімічних відношеннях, причому скорочені форми часто мають вищу частотність вживання. Терміни-аббревіатури, такі як «UI» («User Interface»), «API» («Application Programming Interface»), «RAM» («Random Access Memory»), стали настільки самодостатніми, що функціонують як самостійні лексичні одиниці, здатні утворювати похідні слова, наприклад, «UI-kit», «API-gateway», що було б неможливо з громіздкими повними формами. Поряд з ними існують акроніми на кшталт «WYSIWYG» або «SCSI», що демонструють перехід графічних скорочень у фонетичні слова, стаючи усними синонімами до своїх письмових прототипів. Також надзвичайно поширеним є явище усічення («clipping»), яке породило цілий пласт синонімів, що мігрували з коду (назв змінних, файлів) в усне мовлення: «app» замість «application», «геро» замість «repository», «config» замість «configuration», «spec» замість «specification». Ці усічені форми вже не сприймаються як жаргонізми, а стають нормою професійного спілкування, фіксуючись навіть у назвах файлових розширень («.conf», «.spec»).

ІТ-термінологія також характеризується високою проникністю бар'єру між професійним сленгом та офіційною мовою, що сприяє семантичній міграції лексики. Терміни, що виникають як експресивні жаргонізми, часто втрачають своє емоційне забарвлення і закріплюються в офіційній документації як нейтральні синоніми. Класичним прикладом є синонімічний ряд «error» – «defect» – «bug». Якщо «error» – це загальнонауковий термін, то «bug» виник як професійний жаргонізм, етимологічно пов'язаний з реальною комахою, що спричинила збій у перших ЕОМ, але сьогодні він є повноправним елементом терміносистеми, виступаючи синонімом до «error», але зі специфічним відтінком «помилка в коді, яку треба виправити». Інші приклади включають метафоричні дієслова, такі як «to fork» (відгалузити, метафора від столового прибору) або «ring» (перевірити зв'язок, метафора від звуку гідролокатора), що стали офіційними термінами, витіснивши описові конструкції.

Оскільки ІТ є наскрізною, інтердисциплінарною галуззю, вона активно абсорбує термінологію з суміжних та віддалених наук, що створює міждисциплінарну полісемію та синонімію. Особливо це помітно в термінології штучного інтелекту, де терміни з нейрофізіології. Наприклад, «neural network», «neuron», «synapse», які використовуються як метафоричні синоніми до суто математичних понять. Когнітивна потреба пояснити складні абстрактні процеси через зрозумілі антропоморфні або фізичні образи породжує синоніми-метафори, які часто витісняють сухі технічні терміни. Так, «cloud» (хмара) стала домінантним синонімом до «розподілених віддалених обчислювальних ресурсів», «firewall» (брандмауер, протипожежна стіна) – до «міжмережевого екрану», а «virus» – до «самореплікованого шкідливого коду». Метафора в даному випадку виступає як когнітивний інструмент, що спрощує сприйняття складної технології.

Новим, але вкрай потужним чинником синонімії в останні роки став вплив соціокультурних факторів, зокрема глобальний рух за етичність та інклюзивність мови. Це призвело до масової кампанії з ревізії термінології та заміни термінів, які можуть мати расистські чи дискримінаційні конотації. Утворюються нові синонімічні пари, де старий, усталений термін стає архаїзмом, а новий рекомендованою нормою. Хрестоматійними прикладами є заміна пари «master» / «slave» (хазяїн / раб) на «main» / «replica» або «primary» / «secondary» у базах даних та архітектурі систем, а також «whitelist» / «blacklist» на «allowlist» / «blocklist» у кібербезпеці. На даному етапі ці терміни співіснують у технічній документації та коді, створюючи тимчасову дублетність, де вживання того чи іншого синоніма маркує не стільки технічну відмінність, скільки соціальну позицію розробника або компанії.

Крім того, наявність великої кількості успадкованих систем призводить до того, що терміни з минулих технологічних епох продовжують вживатися паралельно з новими, створюючи багату систему історичних синонімів. Наприклад, терміни «folder» (папка) та «directory» (директорія) є абсолютними

синонімами для користувача, хоча походять з різних концептуальних моделей, в саме з офісної метафори Windows та файлової системи UNIX.

Підсумовуючи, синонімія в англомовній ІТ-термінології є багатовимірним та об'єктивним явищем, яке неможливо звести до спрощеного розуміння дублетності чи надмірності мовних засобів. Проведений аналіз засвідчує, що варіативність номінацій у цій сфері є результатом складної синергії інтралінгвальних та екстралінгвальних процесів. З одного боку, діють внутрішні закони мови: принцип мовної економії трансформує громіздкі конструкції у лаконічні аббревіатури та усічення, а когнітивні механізми метафоризації дозволяють адаптувати складні абстракції через зрозумілі образи. З іншого боку, вирішальний вплив справляють зовнішні фактори, такі як суворя ринкова конкуренція технологічних гігантів, що породжує «корпоративні діалекти», стрімкість інноваційного циклу, яка випереджає стандартизацію, та сучасні соціокультурні зрушення, що вимагають етичної ревізії усталеної лексики.

Така гетерогенність джерел синонімії свідчить про те, що ІТ-термінологія перебуває у стані активного становлення та постійної динамічної рівноваги. Синоніми тут виконують важливі прагматичні функції. Вони не лише номінують поняття, але й маркують приналежність до певної професійної спільноти, екосистеми чи платформи, диференціюють відтінки значень або вказують на регістр спілкування офіційний чи професійно-розмовний. Отже, наявність розгалужених синонімічних рядів є ознакою гнучкості та адаптивності терміносистеми до вимог глобального цифрового середовища, що, у свою чергу, актуалізує проблему вибору найточнішого відповідника у перекладацькій практиці.

1.4 Методологія та корпус дослідження

Для досягнення мети дослідження, яка полягає у комплексному виявленні лексико-семантичних характеристик синонімії в англomовній ІТ-термінології та визначенні найефективніших стратегій їх відтворення українською мовою, у роботі застосовано інтегративний підхід. Він поєднує загальнонаукові методи пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція) зі спеціальними лінгвістичними методами дослідження. Вибір саме такої розгалуженої методологічної бази є не випадковим, а глибоко вмотивованим специфікою об'єкта дослідження – динамічної, відкритої терміносистеми, що перебуває у стані перманентного розвитку та оновлення. Предмет дослідження – процеси перекладу й уніфікації – вимагає аналізу не лише внутрішньої структури термінів, а й широкого екстралінгвального контексту їх функціонування, врахування прагматичних настанов та комунікативних ситуацій.

Теоретико-методологічною основою роботи слугували фундаментальні праці провідних вітчизняних науковців у галузі термінознавства та перекладознавства, які заклали базис для розуміння системності лексики. Зокрема, спираючись на роботи В.Карабана [Карабан 2004], ми розглядали специфіку перекладу технічної літератури; праця Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк [Панько та інші, 1994] дозволили окреслити структурні особливості українського термінотворення. Дослідження А. Коваль [Коваль 1965, с. 157], В. Турчина [Турчин 2004] та О. Великої [Велика 2009] стали основою для аналізу синонімічних процесів, а роботи О.Савченко [Савченко 2021] допомогли у класифікації варіантності. Водночас, враховуючи глобальний характер ІТ-індустрії, критично важливим стало залучення теоретичних доробок зарубіжних дослідників: М. Бейкер [Baker 1992] для аналізу еквівалентності на рівні тексту, Т. Кабре [Cabré 1999] для розуміння комунікативної теорії термінології, Х. Сейгера [Sager 1990] та Е. Піма [Pym 2010]. Інтеграція новітніх зарубіжних джерел дозволила розглянути проблему

синонімії не ізольовано, а крізь призму сучасних світових стандартів локалізації та інтернаціоналізації продуктів.

Важливою складовою методологічного апарату став описовий метод, який було використано на початковому етапі для суцільної інвентаризації, ідентифікації та первинної класифікації відібраних термінів-синонімів. Цей метод дозволив не лише зафіксувати наявний стан терміносистеми, але й систематизувати зібраний фактичний матеріал за структурними (однослівні, словосполучення, аббревіатури), семантичними (повні, часткові синоніми) та функціональними ознаками. Завдяки описовому методу було виявлено основні типи синонімічних рядів, притаманних досліджуваній галузі, та простежено тенденції до витіснення повних форм їхніми усіченими варіантами.

Поряд із цим, центральне місце в роботі посів порівняльний аналіз, який уможливив зіставлення англомовних термінів-синонімів та їхніх перекладацьких відповідників в українській мові. Цей метод дозволив виявити як повну еквівалентність, так і випадки безеквівалентності, лакуарності або міжмовної асиметрії. Особливу цінність порівняльний метод мав для здійснення контрастивного аналізу рекомендацій різних джерел: ми зіставляли жорсткі корпоративні вимоги Microsoft Style Guide з більш консервативними академічними настановами, зафіксованими у словниках. Це стало підґрунтям для виявлення суттєвих розбіжностей у підходах до уніфікації термінології та дозволило сформулювати власні рекомендації щодо вибору пріоритетних відповідників.

Для глибшого проникнення в семантичну структуру термінів було залучено метод компонентного аналізу та дефініційний аналіз. Вони дозволили розкласти значення близьких за змістом термінів - ідеографічних синонімів на мінімальні семантичні компоненти - семи. Наприклад, аналіз тріади «delete» / «remove» / «exclude» або ряду «error» / «bug» / «fault» дозволив виявити приховані диференційні ознаки, такі як незворотність дії, наявність людського фактору чи технічний характер збою, які часто нейтралізуються

при поверхневому перекладі. Такий мікроаналіз є ключовим для вирішення проблеми семантичної точності та вибору адекватного відповідника, що не спотворює технічний зміст оригіналу.

Окрім того, системно-функціональний метод дозволив дослідити специфіку функціонування термінологічних одиниць безпосередньо у широкому контексті фахових текстів. Ми аналізували прагматичну роль термінів та залежність їхнього значення від комунікативної ситуації. Наприклад, вживання терміна у технічній документації для розробників, де важлива точність, на противагу маркетинговим матеріалам чи інструкціям для користувачів, де пріоритетом є доступність. Метод стилістичного аналізу використовувався для визначення реєстру терміна – чи це офіційний або ж розмовний, можливо професійний жаргон та обґрунтування доцільності використання стилістично маркованих синонімів у перекладі, що є особливо актуальним для ІТ-сфери, де межа між сленгом і термінологією часто розмита.

Матеріальною основою роботи став репрезентативний корпус дослідження, що складається із більш ніж п'ятдесяти джерел у галузі лінгвістики та інформаційних технологій, а також відомі сайти розробників, де часто і відбувається обмін знаннями фахівців галузі, а також формування сталої професійної лексики. З цього масиву методом суцільної вибірки було відібрано та проаналізовано понад 200 термінологічних одиниць, що утворюють стійкі синонімічні ряди. Формування корпусу відбувалося цілеспрямовано, за принципом стратифікації джерел, для відображення різних рівнів функціонування термінології: рівня корпоративної стандартизації (прескриптивний), рівня академічної кодифікації та рівня реального функціонування (дескриптивний).

Зокрема, до першої групи джерел увійшли офіційні внутрішні стилістичні посібники (Style Guides) та глосарії провідних ІТ-компаній, насамперед Microsoft та Google. Серед них детально проаналізовано «Ukrainian Localization Style Guide» та «English (UK) Localization Style Guide» [Microsoft 2024], доступні на порталі Microsoft Language Portal. Ці документи

обрано як джерело прескриптивних норм, що демонструють свідомі зусилля корпорацій з уніфікації термінології задля забезпечення консистентності своїх продуктів. Рівень академічної кодифікації представлено авторитетними лексикографічними працями, що фіксують усталену термінологічну норму. Основним джерелом тут слугував «Англо-український термінологічний словник з інформаційних технологій та кібербезпеки» за редакцією А. Ковтуна та ін. [Ковтун та ін. 2020]. Також для аналізу реального функціонування термінології було залучено автентичні тексти технічної документації, інструкцій користувача та елементи інтерфейсів програмного забезпечення, зокрема матеріали міжнародних конференцій (Microsoft Ignite) та офіційні блоги розробників. Це дозволило зафіксувати терміни на етапі їхнього безпосереднього входження в мову.

У процесі аналізу та систематизації матеріалу особливу увагу приділено чіткому термінологічному розмежуванню понять, що є принциповим для наукової достовірності роботи. У дослідженні терміни «уніфікація» та «стандартизація» розглядаються не як тотожні, а як взаємопов'язані, але відмінні процеси впорядкування ІТ-термінології. Під уніфікацією ми розуміємо практичне забезпечення одноманітності термінології при перекладі в межах певного проекту, компанії чи екосистеми продуктів, що має на меті усунення невиправданої варіативності. Тоді як стандартизація трактується як вищий рівень впорядкування — офіційне закріплення терміна та його дефініції у національних та міжнародних нормах і стандартах, що мають юридичну силу. Такий диференційований підхід дозволяє чітко окреслити межі дослідження та зосередитися на прикладних аспектах перекладацької діяльності, де уніфікація часто відіграє більш значущу роль, ніж формальна стандартизація. Застосування окресленої методології та глибокий аналіз репрезентативного корпусу різножанрових матеріалів дозволяє виявити та систематизувати ключові проблеми, що виникають при перекладі та уніфікації англійських ІТ-термінів-синонімів та запропонувати науково обґрунтовані шляхи їх вирішення.

Узагальнюючи методологічні засади проведеного дослідження, слід підкреслити, що застосований комплексний підхід забезпечує валідність, достовірність та об'єктивність отриманих результатів, а сформований корпус джерел створює надійне підґрунтя для подальшого практичного аналізу. Специфіка предмета дослідження – англомовних ІТ-термінів-синонімів – вимагала виходу за межі традиційного лінгвістичного опису, орієнтованого на статичні системи, та залучення динамічних моделей аналізу. Поєднання дескриптивного підходу, а саме фіксація реального вжитку термінів у технічній документації та професійному дискурсі з прескриптивним аналізом, а саме вивчення вимог стайлгайдів та стандартів, дозволило не лише констатувати наявність синонімічних рядів, але й розкрити механізми їхньої нормалізації та конкуренції. Саме така методологічна оптика уможливила виявлення ключового для нашої роботи протиріччя між природною тенденцією терміносистеми до варіантності через стрімкий розвиток технологій та появу неологізмів і жорсткою вимогою індустрії до уніфікації та консистентності перекладу.

Обґрунтованість висновків дослідження гарантується репрезентативністю зібраного корпусу, який охоплює понад 200 термінологічних одиниць та базується на матеріалі обсягом понад 500 сторінок тексту. Важливо наголосити, що стратифікація джерел на три рівні - академічний, корпоративний та узусний – дозволила відтворити повний життєвий цикл терміна, від його спонтанної появи у професійному середовищі - блогах, форумах, бета-версіях ПЗ тощо і до його закріплення у корпоративних стандартах і, зрештою, кодифікації у словниках. Такий підхід дав змогу уникнути однобічності, притаманної дослідженням, що базуються виключно на словникових дефініціях, які в галузі ІТ часто застарівають ще до моменту публікації словника. Включення до корпусу «живих» текстів, припустимо оглядів конференцій, технічних whitepapers, забезпечило актуальність матеріалу, а аналіз Style Guides компаній-лідерів ринку

(Microsoft, Google) надав дослідженню практичної значущості, оскільки саме ці документи фактично сьогодні формують мовну норму галузі.

Особливої ваги в методологічній структурі роботи набуває чітке теоретичне розмежування понять «уніфікація» та «стандартизація». Це не просто термінологічна умовність, а фундаментальний методологічний принцип, який визначає логіку подальшого дослідження. Визнання того факту, що в сучасній ІТ-галузі процеси уніфікації на рівні корпоративних екосистем часто випереджають і навіть заміщують офіційну державну стандартизацію, дозволяє перенести фокус уваги з пошуку «єдиного правильного» словникового відповідника на аналіз контекстуальної доцільності та відповідності конкретній політиці локалізації. Це відкриває шлях до вирішення проблеми перекладу синонімів не через механічне відкидання дублетів, а через їхню функціональну диференціацію. Завдяки компонентному та дефініційному аналізу ми отримуємо інструментарій для розведення семантично близьких термінів – ідеографічних синонімів, що є критично важливим для уникнення плутанини в технічній документації.

Таким чином, розроблена методологія, що базується на синергії лінгвістичних методів та враховує екстралінгвальні чинники розвитку галузі, разом із ретельно дібраним та структурованим корпусом матеріалів, створює необхідну базу для переходу до наступного етапу дослідження. Вона дозволяє перейти від теоретичного осмислення природи синонімії та принципів відбору матеріалу до безпосереднього вирішення практичних завдань, поставлених у роботі, – аналізу конкретних стратегій перекладу, виявлення типових помилок, зумовлених інтерференцією та «хибними друзями перекладача», та формулювання практичних рекомендацій щодо уніфікації української ІТ-термінології. Саме на основі цього методологічного фундаменту у другому розділі буде здійснено детальний аналіз відібраних синонімічних рядів, досліджено конкуренцію між запозиченнями та питомими відповідниками, а також простежено реалізацію стратегій нейтралізації та диференціації у перекладацькій практиці.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАД І УНІФІКАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ ІТ-ТЕРМІНІВ- СИНОНІМІВ

2.1 Перекладознавчі аспекти дослідження галузевих терміносистем

Дослідження явища синонімії в межах галузевих терміносистем, зокрема у сфері інформаційних технологій, нерозривно пов'язане з фундаментальними категоріями еквівалентності та адекватності. Ці категорії є ключовими для встановлення відповідності між текстом оригіналу та текстом перекладу, виступаючи основними нормативно-оцінними інструментами якості відтворення спеціалізованої інформації. У сучасному перекладознавстві науково-технічний переклад розглядається не як механічна заміна одиниць однієї мови одиницями іншої, а як складний процес міжмовного та міжкультурного посередництва, де термін функціонує як основний носій наукового знання.

Історична ретроспектива теоретичного осмислення перекладу демонструє тривалу еволюцію поглядів на природу відповідності текстів. Перші спроби формування понять адекватності та еквівалентності належать ще античним мислителям, зокрема Марку Тулію Цицерону та Квінту Горацію Флакку, які заклали підвалини дискусії про пріоритетність змісту над формою. У сучасному науковому дискурсі категорія перекладацької еквівалентності набула особливої ваги з появою дескриптивного перекладознавства та робіт Р. Якобсона. В українській філологічній школі фундаментальний внесок у розробку цієї проблематики зробили такі вчені, як В. Карабан, Т. Кияк, Р. Зорівчак та Л. Черноватий. Їхні праці доводять, що для науково-технічного тексту еквівалентність не є статичною величиною, а залежить від прагматичних настанов та типу дискурсу.

Проблема встановлення еквівалентності залишається предметом активних наукових дискусій. Як зазначає О. Селіванова, здійснюючи

переклад, фахівець свідомо чи несвідомо встановлює баланс між мовними системами, культурами та антологіями, залучаючи власне розуміння оригіналу. Це особливо актуально для ІТ-сфери, де швидкість появи нових концептів часто випереджає можливості їх лінгвістичної адаптації. У прикладній лінгвістиці, за визначенням А. Пима, еквівалентність розглядається як своєрідна угода або рівність обмінної вартості між текстами, що стає об'єктом перемовин між перекладачем та замовником у межах конкретного комунікативного акту [Pym 2010].

Для аналізу термінологічної синонімії критично важливою є багаторівнева типологія еквівалентності. Спираючись на концепцію Отто Каде, ми розрізняємо потенційну еквівалентність, що базується на системних можливостях мов, та перекладацьку еквівалентність, яка реалізується безпосередньо в процесі відтворення технічного перекладу [Kade 1978]. В. Коллер деталізує цей підхід, виділяючи денотативну еквівалентність, орієнтовану на відповідність референтів у реальному світі, та конотативну еквівалентність, що має на меті передачу емоційних та асоціативних характеристик терміна [Koller 1989]. У контексті ІТ-синонімів це дозволяє розрізнити одиниці за ступенем офіційності або професійного забарвлення. Крім того, текстонормативна еквівалентність забезпечує дотримання жанрових стандартів технічної документації, а прагматична – орієнтується на сприйняття тексту кінцевим користувачем.

Тісно пов'язаною з еквівалентністю є категорія адекватності, яку сучасне перекладознавство трактує як міру відповідності перекладу комунікативній інтенції автора. На відміну від еквівалентності, яка часто акцентує увагу на рівності елементів, адекватність має більш функціональний характер. Головною метою адекватного перекладу є вичерпна передача змісту оригіналу при суворому дотриманні норм мови перекладу. В. Карабан наголошує, що передумовою адекватності є здатність перекладача аналізувати не лише лексику, а й складну граматичну структуру наукового речення, уникаючи буквалізму та інтерференції мови оригіналу. В ІТ перекладі адекватність часто

вимагає відходу від словникових відповідників на користь функціональних замінів, зрозумілих користувачеві програмного забезпечення [Карабан, 2004].

Досягнення високого рівня адекватності при роботі з динамічними терміносистемами неможливе без застосування перекладацьких трансформацій. Відповідно до класичних концепцій Л. Бархударова та В. Комісарова, ці трансформації поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні [Комісаров 2007; Бархударов 1975]. Найбільш релевантними для ІТ-сфери є лексичні перетворення, серед яких провідне місце посідає транскодування (транскрипція та транслітерація), що дозволяє інтегрувати новітні англіцизми в українську мову. Калькування використовується для створення нових терміносполучень за моделями мови-джерела, тоді як експлікація або описовий переклад допомагають розкрити зміст безеквівалентних понять. Вибір конкретної трансформації завжди підпорядковується загальному скопосу перекладу – меті, яка визначає стратегію роботи з текстом.

Окрему увагу в межах теоретичного аналізу слід приділити концепції «мови для спеціальних цілей» (LSP). Як стверджує Л. Гоффманн, фахова мова потребує специфічного набору мовних засобів для забезпечення однозначності комунікації. Проте в галузі інформаційних технологій ми спостерігаємо парадокс: прагнення до однозначності стикається з природною тенденцією системи до варіантності та синонімії. Це вимагає від перекладача застосування методів компонентного та дефініційного аналізу для розведення семантично близьких термінів (ідеографічних синонімів), що є критично важливим для уникнення технічних помилок у документації. Таким чином, перекладацька адекватність в ІТ-сфері стає результатом складного вибору між збереженням формальної точності та забезпеченням комунікативної ефективності [Hoffman 1985].

Підсумовуючи теоретичний огляд перекладознавчих засад, можна стверджувати, що успішне відтворення англійської ІТ-термінології українською мовою залежить від розуміння ієрархічної природи

еквівалентності та функціональної гнучкості адекватності. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що в сучасних умовах домінування англійської мови як основного донора термінотворення, українське перекладознавство стикається з викликом не лише пошуку відповідників, а й активної розбудови власної терміносистеми. Можна побачити, що ключовим фактором при виборі стратегії перекладу є тип цільової аудиторії, для якої призначений текст, оскільки саме прагматичний чинник визначає доцільність збереження синонімічного ряду або його нейтралізації.

Теоретичне осмислення механізмів синонімії, критеріїв її відмежування від варіантності та джерел виникнення створює необхідне методологічне підґрунтя для переходу до аналізу виявлених проблем уніфікації. Ми дійшли висновку, що синонімія в ІТ-галузі є не аномалією, а закономірним індикатором її розвитку, що вимагає специфічного інструментарію при перекладі. Розуміння того, що абсолютна еквівалентність є ідеалізованою моделлю, дозволяє нам зосередитися на оптимальній еквівалентності, яка враховує контекст, корпоративні стандарти та мовні норми. Чітке розмежування понять уніфікації та стандартизації стає тим вектором, що спрямовує наше подальше дослідження від загальнотеоретичних положень до прикладного аналізу конкретного мовного матеріалу.

Наприкінці відзначимо, що вивчення теоретичних аспектів термінознавства та перекладознавства дозволяє стверджувати, що англійськомовна ІТ-термінологія є унікальним об'єктом, де лінгвістичні закони тісно переплітаються з екстралінгвальними чинниками. Сформована база знань про сутність синонімії, етимологічні шари та типологію перекладацьких трансформацій створює стійкий фундамент для подальшого глибокого аналізу. Це дає змогу перейти до практичного розгляду проблем, що виникають при перекладі даного виду текстів, де на базі репрезентативного корпусу прикладів буде досліджено реальні проблеми перекладу та уніфікації синонімічних рядів, а також проаналізовано стан їх стандартизації в сучасних українських та міжнародних джерелах. Саме у розрізі зіставлення академічних

словників та корпоративних стилістичних посібників ми спробуємо виявити найбільш ефективні шляхи досягнення термінологічної консистентності в українському ІТ дискурсі.

2.2 Стратегії та прийоми перекладу ІТ-термінів-синонімів

Перехід від теоретичного осмислення природи терміну до безпосередньої перекладацької практики вимагає чіткого визначення стратегічних векторів роботи з текстом. Як було встановлено раніше нами, вибір стратегії перекладу в ІТ сфері диктується дилемою між досягненням формальної еквівалентності та забезпеченням комунікативної адекватності. Оскільки англomовна ІТ терміносистема характеризується надмірною варіантністю, перекладач виступає не лише як медіатор знань, а й як фільтр, що впорядковує синонімічні ряди відповідно до вимог консистентності та стандартів галузі. У цьому контексті ми спираємося на настанови В. Карабана, який наголошує, що передумовою правильного перекладу є не лише знання мови, а й технічна грамотність, що дозволяє розрізняти функціональні нюанси синонімів у фаховому дискурсі[Карабан 2004]. Особлива увага приділяється вмінню аналізувати граматичну та лексичну структуру іншомовного речення, уникаючи буквалізму та інтерференції мови оригіналу.

Першою та найважливішою, на нашу думку, стратегією є стратегія семантичної диференціації. Ця стратегія працює на забезпечення технічної точності. Семантична диференціація застосовується до ідеографічних синонімів, які мають спільний денотат, але різняться тонкими семантичними відтінками. Відібрані терміни із глосарію свідчать, що ігнорування цих відтінків при перекладі може призвести до спотворення технічної суті процесу. Наочним прикладом є синонімічний ряд «bug» – «defect» – «issue» – «fault» – «failure» – «glitch». За науковцем В. Карабаном, оскільки науково-технічний переклад звичайно вимагає однозначності, нейтралізація цього ряду

до загального «помилка» є ознакою низької адекватності [Карабан 2004]. В професійній комунікації «bug» висвічує помилку в коді на рівні реалізації, а «defect» вказує на невідповідність продукту специфікації, «fault» у свою чергу відноситься до апаратних проблем або системних перебоїв. Частотним є термін «glitch», який зазвичай перекладається як «збій» або «тимчасова неполадка», що вимагає трансформації семантичного розвитку. Диференціація тут здійснюється шляхом залучення різних трансформацій. Наприклад, транскодування для «баг» та запозичення для «дефект» або конкретизації для «відмова».

Потреба в диференціації аналогічно спостерігається при відтворенні дієслівних синонімів, що описують маніпуляції з об'єктами. До прикладу, ряд синонімів «to delete» – «to remove» – «to exclude». Корпоративний стандарт Microsoft Style Guide демонструє жорстку диференціацію, що базується на прагматичному чиннику, а саме «delete» рекомендовано перекладати як «видалити» у значенні простого фізичного знищення, у випадку із «remove» перекладається як «вилучити» зі значенням припинення асоціації об'єкта зі списком без його видалення. У наведеному випадку підхід диференціації має на меті мануалізацію сприйняття. У погодженні із вченою Оленою Великою генетична класифікація показує, що ці терміни належать до латинського шару запозичень, проте їхня адаптація в українській мові відбувається шляхом залучення різних питомих префіксальних моделей, що і підсилює семантичний контраст. Сюди ж можливо віднести складну пару «to resolve» – «to solve» – «to execute». Аналізуючи перекладені тексти використовуючи компаративний аналіз при перекладі сполучення «resolve the issue» доцільним є прийом конкретизації – «вирішити проблему», тоді як для «solve the task» «розв'язати задачу», а для «execute the command» – «виконати команду». Таке розрізняюче розведення синонімів забезпечує текстовонормативну еквівалентність, притаманну українському науковому стилю.

Другим практичним підходом є стратегія нейтралізації, яка застосовується до абсолютних синонімів, де значеннєві відмінності взагалі

ніякої ваги не мають або є зумовленими лише історичним розвитком різних технологічних шкіл. В умовах локалізації нейтралізація є інструментом боротьби з термінологічною надмірністю. Типовим прикладом є пара «log in» / «sign in». Хоча етимологічно ці терміни різняться, на сучасних ресурсах розробників вони позначають ідентичну дію автентифікації. Більшість перекладачів виконуючи українську локалізацію обирають підхід нейтралізації, зводячи ці одиниці до єдиного зрозумілого дієслова «увійти». Це забезпечує легкість і єдність сприйняття інтерфейсу, оскільки надмірна варіативність номінацій однієї дії лише дезорієнтує користувача і нагромаджує значень. Сюди ж можна віднести пару «to start» / «to launch». В. Карабан вказує, що хоча «to launch» має відтінок урочистості або офіційного пуску, в ІТ-дискурсі ці слова часто нейтралізуються трансформацією лексичної заміни на українське «запустити»[Карабан 2004].

Важливим аспектом нейтралізації є робота з рядами типу «options – settings – preferences». В англійській мові ці терміни диференціюються за рівнем доступу та масштабом змін. Проте при перекладі українською мовою ми часто спостерігаємо тенденцію до конвергенції цих значень у терміни «параметри» або «налаштування». У глосарії ми зазначили прямо, що Microsoft прямо забороняє вживання синоніма «опція» на користь «параметр» для досягнення консистентності[Microsoft 2024]. Це приклад свідомої уніфікації, де перекладач використовує лексичну заміну для усунення зайвої синонімії. Схожу ситуацію бачимо і з парою «correct» / «right», де вживання калькованого «вірний» у значенні «правильний» є поширеною помилкою інтерференції, проти якої активно застерігає В. Карабан[Карабан 2004]. Стратегія нейтралізації тут полягає у використанні єдиного нормативного еквівалента «правильний» або «хибний» для «wrong» / «false».

Третій підхід стосується вибору між транскодуванням та калькуванням. Це поле найбільш гострої конкуренції генетичних шарів за генетичною класифікацією. Варто тут розглянути синонімічний ряд «firewall» – «брандмауер» – «міжмережевий екран» і побачимо, що у цьому випадку є

конфлікт трьох моделей, а саме транскрипції англiцизму «файрвол», запозичення з нiмецької «брандмауер» та описової кальки «мiжмережевий екран». В. Карабан застерiгає проти надмiрного захоплення iншомовними словами, якщо в мовi є прозорий вiдповiдник [Карабан 2004]. Проте аналіз перекладацьких рiшень свiдчить, що «файрвол» домінує у професійному вжитку через лаконiчнiсть, тодi як «мiжмережевий екран» залишається прерогативою офiційних стандартiв. Перекладач у такому випадку часто вдається до такого виду трансформації, як компенсація, використовуючи повний термін у заголовку та його синонiмiчний англiцизм у тексті. Схожа ситуація спостерiгається в парi «link» – «посилання» – «лiнк». Питоме українське «посилання» є результатом прямого перекладу і наразі є домінантним еквiвалентом, хоча «лiнк» залишається активним у розмовному професійному реєстрі.

Аналізуючи блок «Мережі та безпека» з нашого глосарія, ми виявили тенденцію в ряді «malware» – «malicious software» – «virus». Тут стратегія перекладу базується на логічній трансформації, а саме генералізації. Хоча «virus» є лише одним із видів шкідливого ПЗ, у текстах для широкого загалу він часто функціонує як синонім до «malware». Проте в документації з кібербезпеки перекладач мусить застосовувати стратегію диференціації, використовуючи експлікацію для «malware» – «шкідливе програмне забезпечення». Схожа проблема виникає з парою «breach / leak». Якщо «breach» акцентує увагу на подоланні захисту (злам), то «leak» – на факті втрати даних (витік). Нейтралізація цих понять у перекладі («iнцидент безпеки») є допустимою лише в офiційних звітiх. При перекладі терміна «phishing» спостерiгаємо транскодування, оскільки описовий переклад «шахрайство з метою виманювання даних» є надто громiздким для технічного тексту.

Окрему аналітичну увагу слід приділити явищу абревіації як джерелу синонiмiї. Наприклад «user interface» та «UI» або «application programming interface» та «API». Їх повні форми термінів та їхні акроніми, функціонують як

стилістичні синоніми. Підхід у перекладі тут зазвичай передбачає збереження обох форм. В. Карабан недарма вказує на складність узгодження абревіатур, які часто залишаються латиницею[Карабан 2004]. Нами встановлено, що найбільш адекватною є стратегія перекладу повної форми українською мовою з наведенням англійської абревіатури в дужках при першому вживанні, а саме «програмний інтерфейс застосунку (API)». Це створює синонімічний ланцюжок, де абревіатура стає нейтральним еквівалентом. Проте складаючи глосарій ми побачили конфлікт. Словник КПІ пропонує відповідник «інтерфейс прикладного програмування», а Microsoft – «програмний інтерфейс застосунку». Це свідчить про проблему уніфікації навіть на рівні калькованих синонімів[Microsoft 2024; Ковтун 2020]. До цієї групи відносимо і синонімію «RAM» – «random access memory» – «ОЗП». Тут спостерігається конкуренція між англійським акронімом та українським еквівалентом, де вибір стратегії залежить від аудиторії, а саме - чи це професійна спільнота, яка надає перевагу «RAM», чи академічні видання «ОЗП».

Варто також розглянути метафоричну синонімію, представлену рядами типу «wizard» / «setup assistant» або «breadcrumbs» / «navigation path». У першому випадку ми бачимо конкуренцію між яскравою метафорою «майстер» та описовим терміном «помічник із налаштування». Стратегія перекладу тут полягає у культурній адаптації. У випадку «breadcrumbs» перекладач змушений відмовитися від прямої кальки на користь функціонального синоніма «навігаційний ланцюжок», використовуючи прийом смислового розвитку. Розвиваючи думку далі, аналіз ряду «sandbox» – «isolated environment» показує використання метафори «пісочниця» як абсолютного синоніма до технічного опису. В. Карабан зауважує, що такі метафоричні запозичення потребують обережності, проте в ІТ вони стають повноцінними термінами[Карабан 2004]. Аналогічно працює синонімія «cloud» – «remote storage», де метафора «хмара» повністю витіснила описовий термін у масовому дискурсі.

Аналіз блоку «Дії та операції» виявив значну кількість дублетів через синонімію дієслів «to start» / «to launch» та «to close» / «to exit». Microsoft Style Guide пропонує жорстку уніфікацію - запустити програму «launch», але розпочати процес «start» або закрити вікно «close», але вийти з програми «exit». Тут перекладач використовує стратегію контекстуальної заміни. Подібним чином розв'язується проблема синонімії «failed» / «error» / «fault». Якщо «failed» перекладається як «відмова» або «помилка виконання», то «fault» буде вже перекладено як «несправність» (стосовно апаратної частини). Використання іншого підходу призведе до введення неправильного синоніма, що вважатиметься лексичною помилкою спричиненою недостатньою технічною грамотністю перекладача. Додамо аналіз пари «to enable» / «to activate». В. Карабан рекомендує використовувати «увімкнути» для технічних систем, проте в ІТ часто вживається «активувати» (транскодування). Стандарт Microsoft наполягає на уніфікації через «увімкнути» для досягнення одноманітності інтерфейсу.

Окремої уваги заслуговує стратегія перекладу синонімів у сфері хмарних технологій, наприклад «instance» / «virtual machine». Це приклад корпоративної синонімії, де різні постачальники послуг позначають те саме поняття різними словами. Перекладач у таких випадках мусить застосовувати стратегію термінологічного вирівнювання, оскільки в межах одного тексту ці терміни не можуть вживатися синонімічно. Якщо текст стосується екосистеми Amazon, ми транскодуємо «інстанс», якщо Microsoft – калькуємо «віртуальна машина». Будь-яка спроба синонімічної заміни одного іншим у межах документації призведе до порушення принципу консистентності. Візьмемо з глосарію пару «to match» / «to sync». При перекладі «template matching» ми використовуємо «порівняння» (конкретизація), а для «sync» - «синхронізація» (транскодування), хоча контекстуально вони можуть зближуватися.

Розглядаючи прийоми перекладу синонімічних прикметників, наприклад «native» / «built-in», ми спостерігаємо дію генетичного чинника. Термін «native» часто перекладається як «питомий» або «рідний» (у контексті

коду), тоді як «built-in» – як «вбудований». Нейтралізація цих понять можлива лише у загальних текстах. У ряду «legacy» / «outdated» ми бачимо евфемістичну синонімію, тобто термін «legacy» (успадкований) використовується як професійно коректний синонім до «outdated» (застарілий). При перекладі доцільно застосовувати антонімічний переклад або модуляцію, щоб зберегти цей професійний відтінок, уникаючи надмірної негативної конотації. Схожа ситуація з парою «robust» / «stable», де «robust» вимагає конкретизації як «стійкий до помилок», а не просто «міцний».

Проблематика перекладу прийменникових конструкцій та логічних зв'язків, таких як «due to», «owing to», «because of», також входить до сфери уніфікації синонімів та потребує особливої уваги перекладача. В. Карабан слушно вказує на часту та доволі грубу помилку – використання калькованого «завдяки» у контексті негативних причин, що створює семантичний дисонанс у фаховому тексті [Карабан 2004]. Слід підкреслити, що корпоративні стандарти Google, Microsoft та Apple вимагають чіткої диференціації цих синонімів залежно від прагматичного забарвлення контексту.

Зокрема, локалізаційні гайди пропонують таку схему вибору еквівалента: «через» – для негативних наслідків, «унаслідок» – для нейтральних процесів, та «завдяки» – виключно для позитивних зрушень. Розглянемо це на конкретних прикладах:

- негативний контекст («через»): англ. «system failure due to a hardware crash» – перекладається як «збій системи через апаратну поломку» (використання «завдяки» тут було б абсурдним);
- нейтральний контекст («унаслідок» / «у результаті»): англ. «changes in the interface due to the software update» – «зміни в інтерфейсі внаслідок оновлення програмного забезпечення»;
- позитивний контекст («завдяки»): англ. «increased productivity due to the new automation tools» – «підвищення продуктивності завдяки новим інструментам автоматизації».

Безперечно, це є класичним прикладом стилістичної синонімії, де вибір еквівалента диктується не лише словниковим значенням, а й прагматикою цілого висловлювання та вимогою до чистоти мови.

Варто також згадати ще одну актуальну проблему перекладів, яка суттєво впливає на якість української ІТ-терміносистеми, – це прихована інтерференція та калька з російської мови. Логічно припустити, що тривале перебування у спільному інформаційному просторі призвело до автоматичного вживання конструкцій, які не є властивими українській мовній традиції. Зокрема, візьмемо з нашого глосарія вислів «у зв'язку з», який перекладачі часто використовують як автоматичний відповідник до «due to» чи «owing to». Проте, як зазначають провідні мовознавці та стилістичні посібники Microsoft, ця конструкція є канцеляризмом, запозиченим із російської мови і її вживання в ІТ-текстах є небажаним.

Для досягнення чистоти та природності української мови в таких випадках рекомендовано заміну на «через», «унаслідок» або «з огляду на». Розгляньмо порівнявши: «у зв'язку з технічними роботами доступ обмежено», адекватною та нормативною буде конструкція «через технічні роботи доступ обмежено» або «унаслідок технічних робіт доступ обмежено». Слід наголосити, що така заміна не лише сприяє уніфікації термінології, а й забезпечує відповідність перекладу високим стандартам локалізації, де боротьба з «мовним сміттям» та калькуванням є одним із пріоритетних завдань.

Підсумовуючи усе вище викладене, до перекладу англomовної ІТ-термінології, можна констатувати, що успішне відтворення синонімічних рядів українською мовою залежить від розуміння ієрархічної природи еквівалентності та функціональної гнучкості адекватності. Проведене дослідження на базі репрезентативного корпусу дозволяє стверджувати, що синонімія в ІТ-галузі є не аномалією, а закономірним індикатором її динамічного розвитку, що ще раз підтверджує нашу думку. А головним інструментом перекладача в умовах термінологічної надмірності є

балансування між стратегіями диференціації та нейтралізації. Диференціація виступає основним методом роботи з ідеографічними синонімами, де точність денотативного значення є пріоритетною для уникнення технічних помилок. Стратегія нейтралізації ж, виявляється найбільш ефективною в локалізації інтерфейсів, де прагматичний аспект переважає над формальним, а одноманітність термінології забезпечує позитивний досвід користувача.

Важливим чинником, що визначає вибір стратегії є конфлікт між різними генетичними шарами термінології. Українська мова в ІТ сфері демонструє активну конкуренцію між транскодованими англіцизмами та питомими калькованими відповідниками. Встановлено, що транскодування стає стандартом для внутрішньої фахової комунікації розробників завдяки лаконічності, тоді як калькування залишається нормою для академічного та наукового реєстрів. Перекладач у цьому процесі виконує роль регулятора, який мусить враховувати скопос тексту та запити цільової аудиторії. Особливо нагальним вважаємо знання корпоративних стандартів, які сьогодні часто виконують роль стабілізаторів мови, нав'язуючи прескриптивні норми та штучно обмежуючи синонімію задля консистентності продуктів.

Ми пересвідчилися у тому, що значна частка синонімів утворюється внаслідок дії закону мовної економії, а саме аббревіації та усічення, а також когнітивних механізмів метафоризації. Відтворення таких одиниць вимагає застосування складних трансформацій, таких як смисловий розвиток, модуляція та культурна адаптація. Наш висновок полягає у тому, що в ІТ сфері метафора часто є більш точним інструментом передачі значення ніж абстрактний термін. Проте уніфікація таких метафор залишається складною проблемою через відсутність єдиних лексикографічних стандартів. Таким чином, досягнення оптимальної еквівалентності можливе лише за умови глибокого розуміння перекладачем технічної суті понять, що неодноразово нами підкреслювалося і загалом підтверджує актуальність настанов про необхідність технічної грамотності фахівця перекладу.

Уніфікація англомовної ІТ-термінології є тривалим процесом, що вимагає постійного моніторингу нових запозичень та їхньої адаптації. Використання обґрунтованих стратегій дозволяє суттєво знизити рівень ентропії в текстах та забезпечити їхню термінологічну однорідність. Процес вибору між правильним словниковим та доречним контекстуальним синонімом є центральним елементом перекладацької діяльності в цій галузі. Вважаємо, що подальший розвиток української ІТ терміносистеми має базуватися на інтеграції академічного підходу з корпоративними стандартами, що у результаті мінімізує термінологічний хаос та підвищить якість локалізації програмних продуктів. Сформоване розуміння стратегій та прийомів створює необхідний фундамент для переходу до аналізу конкретних проблем перекладу, які виникають у практичній діяльності в чому надалі ми і розберемося.

2.3. Проблеми перекладу англійських термінів-синонімів українською мовою

Аналіз практичного матеріалу та результати суцільної вибірки з репрезентативного корпусу свідчать, що проблеми перекладу англійської ІТ-термінології виходять далеко за межі суто лінгвістичного пошуку еквівалентів. Вони часто лежать у площині технічної невідповідності понять, конфлікту мовних традицій та динамічного розвитку галузі, що випереджає можливості лексикографічної фіксації. Як зазначає вчений В. Карабан, науково-технічний переклад вимагає від фахівця не лише філологічної підготовки, а й здатності розпізнавати «хибних друзів перекладача», уникати буквалізму та володіти високим рівнем технічної грамотності [Карабан 2004]. У контексті синонімії ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки наявність декількох близьких за значенням термінів в англійській мові часто не має прямої паралелі в українській терміносистемі результатом чого є

лексичні прогалини або семантичне розмиття при спробі перекладу точних відтінків фахової інформації.

Однією з найбільш фундаментальних проблем є міжмовна інтерференція, зумовлена схожістю форми запозичених термінів та їхнім значенням у загальноповсякденній мові. В. Карабан у своїх працях наполегливо наголошує на важливості розрізнення понять «правильності» (correctness) та «вірності» (faithfulness), категорично застерігаючи проти вживання слова «вірний» у значенні «правильний» [Карабан 2004]. У розрізі інформаційних технологій ця проблема виявляється критичною при перекладі синонімічних рядів типу «correct» – «valid» – «right» – «accurate». До прикладу, у локалізації інтерфейсів фраза «correct password» має перекладатися виключно як «правильний пароль», тоді як «valid password» вимагає терміна «дійсний пароль» (той, що має юридичну чи системну силу в конкретний проміжок часу). Використання трансформації лексичної заміни дозволяє уникнути помилкового «вірний», проте перекладачі часто ігнорують цей нюанс, що призводить до стилістичного дисонансу. Сюди ж відносимо проблему синонімії «successful» / «completed». Хоча обидва слова вказують на завершення процесу, «successful operation» – це «успішна операція», а «completed task» – «завершене завдання». Невміння розрізнити ці семантичні відтінки призводить до втрати прецизійності наукового тексту.

Іншою вагомою проблемою є переклад багатозначних термінів-синонімів, що потребують глибокої контекстуальної конкретизації для збереження технічної точності. Розглянемо детальніше синонімічний ряд «failed» – «error» – «fault» – «failure», одиниці якого в англійському ІТ-дискурсі часто перетинаються, проте в українській мові вимагають суворої диференціації залежно від об'єкта збою. Складність полягає в тому, що англійське «failed» репрезентує як стан невдалої операції («failed login» – невдала спроба входу), так і апаратну несправність («hardware fault») або ж критичну зупинку всієї системи («system failure»). Безперечно, перекладач, не застосовуючи прийом конкретизації, часто помилково вдається до

універсального, але неточного відповідника «помилка». Проте, як зазначає В. Карабан, науково-технічний стиль вимагає прецизійності: для програмних збоїв слід вживати «помилка», для апаратних — «несправність», а для критичних станів — «відмова».

Подібна ситуація спостерігається і при відтворенні термінів, що позначають коректність чи чинність даних. Зокрема, при аналізі ряду «correct» – «valid» – «right», фахівці нерідко припускаються лексичної помилки, вживаючи прикметник «вірний», проти чого В. Карабан виступає особливо гостро, вказуючи на нормативні українські відповідники «правильний» або «дійсний» залежно від контексту. Проблема перекладу тут трансформується у складний вибір між семантичними варіантами «коректність», «валідність», «придатність» або «істинність». Слід наголосити, що помилка у виборі синоніма, наприклад, вживання «правильний» там, де йдеться про «логічну чинність» (validity) об'єкта в часі, може суттєво дезорієнтувати технічного фахівця під час налаштування протоколів безпеки або систем автентифікації.

Генетична неоднорідність ІТ-термінології створює проблему етимологічного конфлікту при виборі між запозиченням та питомим словом. Це яскраво простежується у перекладі ряду «layout» – «template» – «scheme» – «design». Англійське «layout» (питоме германське складне слово) в українській мові конкурує з «макет» (запозичення з німецької), «розкладка» (калька) та «компонування» (питоме). Проблема виникає тоді, коли в одному тексті зустрічаються «layout» та «template». Перекладач змушений вирізнити ці поняття, використовуючи «шаблон» для «template», щоб уникнути тавтології та термінологічного змішування. Проте в українських словниках ці терміни часто наводяться як повні синоніми. Аналогічна ситуація з парою «folder» / «directory». Генетично «directory» є латинізмом, що тяжіє до системного рівня (файлова система), а «folder» – питомим словом, що базується на канцелярській метафорі. Проблема полягає у визначенні стратегії - зберегти цю генетичну різницю або ж нейтралізувати її через термін «папка», що є

більш зрозумілим користувачеві, але менш точним для системного адміністратора.

Окрему складність становить переклад метафоричних синонімів, які мають глибоке коріння в англійській культурі розробки ПЗ. Навемо такий приклад, як термін «breadcrumbs» (навігаційний ланцюжок). Проблема перекладу полягає у неможливості використання прямої кальки («крихти хліба»), що логічно, оскільки в українському розрізі інформаційних технологій це сприйматиметься абсурдно. Перекладач змушений вдаватися до прийому експлікації або смислового розвитку, замінюючи метафору функціональним описом. Проте тут постає проблема уніфікації, оскільки у глосаріях різних компаній цей елемент може називатися «ланцюжком навігації», «шляхом до файлу» або «вказівником місця». Відсутність єдиного українського метафоричного відповідника руйнує термінологічну консистентність великих програмних продуктів. Сюди ж відносимо термін «sandbox» (пісочниця). У маркетинговому тексті це яскравий синонім до «ізолюваного середовища», але в документації з кібербезпеки це може виглядати надто неформально. Конфлікт між стратегією транскодування «сендбокс» та дескриптивного перекладу залишається нерозв'язаним у сучасній лексикографії.

Проблема надмірної синонімії в українській мові при перекладі одного англійського терміна також заслуговує на окрему увагу, оскільки вона створює суттєві перешкоди для термінологічної уніфікації. Зокрема, розглянемо англійський термін «repository», при відтворенні якого ми спостерігаємо гостру конкуренцію між одиницями «репозиторій», «сховище» та «депозитарій». Слід підкреслити, що проблема тут лежить не лише в площині етимології, а й у морфологічній активності терміна, що є критичним для технічного дискурсу. В. Карабан слушно вказує, що технічні терміни мають бути зручними для утворення похідних слів та словотвірних ланцюжків [Карабан 2004].

На практиці ми бачимо, що від запозиченого терміна «репозиторій» (транскодування) легко утворити прикметник «репозиторний», який органічно

вписується у фаховий текст. Натомість від офіційної кальки «сховище» утворити специфічний ІТ-прикметник (наприклад, «сховищний») вкрай важливо, проте складно, оскільки в українській мові він має стійкі конотації із складським господарством чи матеріальними ресурсами, а не з цифровим середовищем. Безперечно, перекладач часто опиняється у патовій ситуації — слідувати за ДСТУ та академічними словниками, використовуючи офіційну кальку «сховище», або ж за професійним узусом, обираючи запозичення «репозиторій». Така роздвоєність стандартів є системною проблемою, що призводить до появи етимологічних дублетів, які захаращують терміносистему та ускладнюють процеси стандартизації. Подібна ситуація спостерігається і з терміном «link», де «гіперпосилання» (повна форма), «посилання» (калька) та «лінк» (транскодування) функціонують як повні синоніми, створюючи невиправдану семантичну надмірність у текстах.

Труднощі виникають і при перекладі синонімів-аббревіатур та їхніх повних дескриптивних форм. Наприклад, пара «RAM» – «memory». У технічному контексті перекладач мусить чітко розрізнити про що пишеться – «Random Access Memory» (ОЗП) або ж про пам'ять накопичувача («storage» / «drive»). Проблема посилюється тим, що в англійській мові «memory» часто вживається як синонім до «RAM», але в українській мові слово «пам'ять» без уточнення є занадто широким, що є генералізацією. В. Карабан радить у таких випадках завжди вдаватися до конкретизації, навіть якщо в оригіналі її немає, щоб уникнути технічної двозначності. Наприклад, переклад «the app uses too much memory» як «додаток використовує забагато пам'яті» є адекватним, але для технічного звіту краще - «забагато оперативної пам'яті». Проблема синонімії «app» / «application» / «program» / «software» також вимагає диференціації, оскільки «software» – це програмне забезпечення, а «app» – це конкретний застосунок. Змішування цих синонімів при перекладі є ознакою недостатньої фахової компетенції.

Суттєву групу проблем становлять прийменникові та сполучникові синоніми, які В. Карабан відносить до лексико-граматичних труднощів

наукового перекладу. Ряд «due to» – «owing to» – «because of» – «thanks to» потребує ретельного прагматичного аналізу. Тут головною проблемою залишається помилкове вживання «завдяки» (thanks to) для опису негативних причин. Переклад фрази «system failure due to a bug» як «збій системи завдяки багу» є грубою стилістичною помилкою. Тут перекладач мусить застосовувати трансформацію заміни, обираючи «через» або «внаслідок». Схожою проблемою є вислів «у зв'язку з», який часто є автоматичним перекладом «due to» під впливом російської мови. В. Карабан наполягає на використанні питомих українських конструкцій, таких як «з огляду на» та «унаслідок», що вимагає від перекладача високого рівня лінгвістичної свідомості та протидії інтерференції.

Проблема перекладу синонімічних дієслів, що описують системні стани, такі як «to start» – «to launch» – «to initiate» – «to boot» також вимагає нашої уваги. Кожне з цих слів в ІТ має свій специфічний контекст, а саме «to boot» стосується завантаження ОС, «to launch» запуску програми, «to start» початку процесу. Проблема полягає у тенденції до нейтралізації цих значень в українській мові через одне дієслово «запустити». В. Карабан зауважує, що така втрата синонімічного багатства оригіналу збіднює технічний текст і може приховувати важливі етапи роботи системи. Наприклад, різниця між «restart» та «reboot» в англійській мові є суттєвою, – «перезапуск програми» проти «перезавантаження обладнання» і перекладач мусить використовувати різні українські еквіваленти, щоб зберегти адекватність повідомлення. Те саме стосується пари «to enable» / «to activate», а саме «увімкнути» функцію проти «активувати» ліцензію.

Проблема перекладу професійного сленгу, що фактично став термінологічним, залишається викликом для стандартизації. Термін «dump» у глосарії виступає синонімом до «memory export». Проблема полягає у визначенні ступеня офіційності, а саме залишити професійне «дамп пам'яті» або ж перекладати описово як «знімок стану пам'яті». Більшість академічних словників ігнорують такі синоніми, хоча вони становлять основу живого

дискурсу розробників. Сюди ж відносимо проблему синонімії «patch» / «update» / «hotfix». Перекладач часто нейтралізує їх і перекладає як «оновлення», хоча «patch» – це виправлення конкретної помилки, а «hotfix» термінове виправлення. Використання генералізації замість конкретизації у цьому випадку є виправданим лише для загальних текстів, але недопустимим для документації підтримки.

Нарешті, проблема корпоративної регламентації синонімів у Style Guides створює додаткове когнітивне навантаження. Компанія Microsoft вимагає уникати терміна «abort» на користь «stop» або «cancel» через негативні соціальні конотації. Проте в архітектурі баз даних «abort» – це конкретна операція відкату транзакції, що не є ідентичною до «cancel». Перекладач стикається з конфліктом - виконати етичну вимогу стайлгайда або ж зберегти технічну коректність. Така ситуація змушує використовувати прийом модуляції або антонімічного перекладу. До прикладу, «перервати» замість «скасувати», що не завжди дозволяє досягти повної еквівалентності на рівні окремих лексем. Схожа проблема з парою «master» / «slave», яку корпорації заміняють на «primary» / «secondary» або ж «main» / «replica». Перекладач мусить бути в курсі цих перепитій, оскільки вживання застарілого синоніма може сприйматися як порушення корпоративної етики.

Підсумовуючи вище викладений аналіз проблем перекладу англійських ІТ термінів-синонімів, можна зробити обґрунтований висновок про те, що основна складність цього процесу полягає у глибокій структурній та концептуальній асиметрії між англійською та українською термінологічними системами. Ми встановили, що англійська ІТ термінологія, будучи первинним джерелом номінації, характеризується надмірною динамікою та схильністю до метафоризації, тоді як українська мова в цій сфері часто виступає в ролі реципієнта, що змушений адаптувати готові концепти під власні фонетичні, морфологічні та стилістичні норми. Головним бар'єром на шляху до досягнення перекладацької адекватності є міжмовна інтерференція,

яка проявляється у формі «хибних друзів перекладача» та автоматичного калькування некоректних синонімічних конструкцій.

Проведене дослідження на базі репрезентативного корпусу дозволяє стверджувати, що значна частина перекладацьких помилок зумовлена ігноруванням потреби у контекстуальній диференціації близьких понять. Нами виявлено що використання стратегії генералізації там, де технічний дискурс вимагає суворої конкретизації, – наприклад, у рядах назв системних помилок, видів пам'яті чи статусів процесів, призводить до критичної втрати прецизійності тексту. Водночас, можна помітити навпаки надмірність або штучну диференціацію абсолютних синонімів в українській мові, що перевантажує тексти неологізмами, які не мають широкого вжитку. Це підкреслює важливість дотримання перекладачем принципу розумної достатності та необхідність постійної верифікації кожного терміну за декількома типами джерел, включаючи академічні словники та корпоративні стилістичні посібники.

Особливого значення набуває проблема збереження стилістичного регістру та функціональної спрямованості тексту. Ми виявили суттєвий стилістичний розрив, а саме англійська ІТ-термінологія є демократичною, лаконічною та насиченою метафорами, тоді як українська традиційно тяжіє до академізму, розлогості та активного вживання латинізмів. Це створює труднощі при локалізації інтерфейсів, де обмеження на довжину рядка змушують перекладача жертвувати повнотою значення на користь лаконічності. Встановлено, що найбільш ефективним шляхом подолання цієї невідповідності є застосування функціональних заміन та трансформацій смислового розвитку, які дозволяють зберегти прагматичний вплив на користувача, не порушуючи при цьому норм мови перекладу.

Наш висновок полягає у тому, що проблема перекладу синонімів в ІТ є насамперед проблемою вибору та дотримання єдиної стратегії уніфікації в межах конкретного проєкту. Перекладач у цій галузі фактично виконує роль мусить самостійно вибудовувати ієрархію відповідників, оскільки офіційні

стандарти часто запізнюються або пропонують неефективні, громіздкі конструкції. Успішне вирішення окреслених проблем можливе лише за умови інтеграції теоретичних знань про типи синонімічних відношень із практичними навичками роботи в сучасних системах керування термінологією, що вважаємо логічним. Розуміння того, що адекватність перекладу часто вимагає свідомого відходу від словникового еквівалента на користь контекстуально обґрунтованого синоніма є ключовим для формування професійної компетентності сучасного технічного перекладача.

Таким чином, виявлені нами труднощі перекладу підтверджують думку про те, що українська ІТ терміносистема перебуває на етапі інтенсивного становлення та пошуку внутрішньої рівноваги. Конкуренція між різними генетичними шарами, боротьба між сленгом та офіційною мовою, а також тиск глобальних корпоративних стандартів створюють унікальне поле для лінгвістичного дослідження. Запропоноване нами розуміння основних проблемних вузлів та шляхів їх подолання дозволяє перейти до детального аналізу стану стандартизації відібраних термінів, де ми зіставимо академічні та корпоративні підходи до впорядкування синонімії, що дозволить виробити практичні рекомендації для оптимізації перекладацької діяльності в цій стратегічно важливій галузі.

2.4. Аналіз стану стандартизації відібраних термінів в англійській та українській мовах

Логічним вважаємо розглянути, як теоретично обґрунтовані стратегії перекладу та виявлені нами проблеми лексичної асиметрії реалізуються у площині нормативного регулювання мови. У межах даної кваліфікаційної роботи терміни «уніфікація» та «стандартизація» розглядаються як взаємопов'язані процеси впорядкування ІТ-термінології, проте їх розмежування є принциповим для розуміння сучасної перекладацької

практики. Варто наголосити, що під уніфікацією ми розуміємо практичне забезпечення одноманітності вживання термінології при перекладі в межах конкретних локалізаційних проєктів, компаній чи корпоративних екосистем, що має на меті усунення невиправданої варіативності для кінцевого користувача. Натомість стандартизація трактується як офіційне закріплення терміну та його дефініції у міжнародних (ISO/IEC) та національних (ДСТУ) нормах, що мають статус юридично закріплених еталонів. Логічно припустити, що специфіка галузі полягає в тому, що процеси практичної уніфікації тут часто випереджають офіційну стандартизацію на десятиліття, оскільки динаміка технологічного прогресу значно перевищує швидкість роботи державних інституцій з кодифікації мови.

Цілком очевидно, що аналіз нашого репрезентативного корпусу через призму порівняння академічних джерел, зокрема «Англо-українського термінологічного словника з ІТ та кібербезпеки» (Словник КПІ) та корпоративних посібників, таких як Microsoft Style Guide, виявляє глибокий розрив у підходах до впорядкування синонімії [Ковтун та інші 2020; Microsoft 2024]. Крім того, уніфікація за принципами Microsoft часто базується на жорсткій стратегії нейтралізації, спрямованій на максимальне спрощення та демократизацію мови. Розглянемо у цьому контексті розширений синонімічний ряд «options» – «settings» – «parameters» – «preferences» – «properties» – «configuration». У науково-технічному стандарті ці одиниці мають бути суворо диференційовані. Таким чином, ми маємо «параметри» – для числових або заданих величин, «налаштування» – для загальних конфігурацій, «властивості» – для характеристик об'єкта. Скажімо більше, у процесі практичної уніфікації Microsoft наполягає на домінанті терміну «параметри» (settings) як універсального еквівалента, що часто нівелює стилістичне та семантичне розмаїття оригіналу заради консистентності інтерфейсу. Слід підкреслити, що це підтверджує нашу думку про те, що уніфікація в ІТ часто є прескриптивним актом обмеження синонімії, який ігнорує академічну повноту мови на користь функціональної адекватності.

Разом з тим, проблема стандартизації стає особливо очевидною при аналізі блоку термінів, що описують архітектуру комп'ютерних мереж та обладнання. У цьому плані ряд «hub» – «switch» – «router» – «gateway» – «bridge» в англійській мові є суворо стандартизованим на технічному рівні. Проте в українській перекладацькій практиці ми можемо спостерігати тривалу боротьбу між транскодованими формами та калькованими відповідниками. Важливо зауважити, що друковані видання пропонують для «hub» відповідник «концентратор», для «switch» – «комутатор», для «router» – «маршрутизатор». Водночас у реальному професійному узусі домінують «хаб», «світч» та «роутер». Так, конфлікт виникає тоді, коли державні стандарти ДСТУ вимагають використання виключно питомих кальок у технічній документації, тоді як ринок уніфікує ці назви через запозичення. Крім того, В. Карабан наголошує, що технічна точність залежить від здатності фахівця розрізняти такі нюанси, проте відсутність оперативного оновлення офіційного стандарту змушує перекладачів самостійно вибудовувати ієрархію синонімів, часто віддаючи перевагу транскодуванню як більш лаконічному способу номінації[Карабан 2004].

Окремої уваги заслуговує сфера кібербезпеки, де синонімія використовується для надточної диференціації векторів загроз. Звернемо увагу на ряд «vulnerability» – «weakness» – «flaw» – «loophole» – «threat» – «exploit». У загальноживаній мові ці слова сприймаються як близькозначні, проте міжнародні стандарти, а саме ISO 27001, вимагають їхнього суворого розведення. На нашу думку проблема української стандартизації полягає у відсутності сталих еквівалентів. Наведемо приклад, скажімо «vulnerability» уніфікується як «вразливість», «threat» як «загроза». Але для термінів «flaw» або «exploit» перекладачі часто використовують синонімічні описові конструкції, така як «недолік у коді» та «код експлуатації вразливості», що свідчить про прогалини української терміносистеми. В. Карабан зауважує, що за відсутності прямого еквівалента перекладач мусить створювати вмотивовану кальку, яка б не суперечила загальним законам українського

словотвору[Карабан 2004]. Варто також додати, що практична уніфікація в межах антивірусного ПЗ створює власну професійну норму, яка згодом може бути запозичена державними стандартами, але до того моменту вона існує у формі «на проект».

Слід також зазначити, що генетична класифікація допомагає пояснити труднощі стандартизації в ряду термінів для зберігання даних. До прикладу, «cache» – «buffer» – «storage» – «repository» – «vault» – «dump». Бачимо, що англійське «cache» та «buffer» в українській мові пройшли шлях повної асиміляції. Проблема виникає при спробі їхньої уніфікації з терміном «сховище». У друкованих виданнях ми бачимо спробу стандартизувати «cache» як «швидкодійну пам'ять», проте практична уніфікація через транскодування «кеш» виявилася значно ефективішою. Складнішим є випадок із «repository». У професійному дискурсі розробників цей термін уніфіковано як «репозиторій», тоді як офіційні посібники пропонують кальку «сховище». Логічно припустити, що проблема полягає в тому, що «сховище» є занадто розгалуженим поняттям, яке не передає специфіки версійності даних. Відтак, запозичений синонім виявляється більш точним інструментом уніфікації, ніж питомий аналог. Крім того, термін «vault» часто перекладається як «сховище» або «сейф», що створює плутанину з «storage», вимагаючи від перекладача застосування стратегії диференціації для збереження технічного змісту.

Разом з тим, аналіз прикладу з «Дані та СУБД» виявляє проблему синонімії «record» – «row» – «entry» – «tuple» – «field» – «column». У реляційній моделі даних ці одиниці є функціонально тотожними, проте в англійських стандартах SQL кожна має свій контекст вживання. Зокрема, українська практика демонструє системний розкол, а саме академічні джерела уніфікують цей термін як «запис», тоді як корпоративні локалізатори часто використовують «рядок». Більше того, ситуація ускладнюється терміном «entry», який у контексті системних журналів перекладається як «запис у журналі». Відсутність офіційного розмежування цих синонімів в українських ДСТУ призводить до того, що в межах однієї системи адміністрування

користувач стикається з термінологічним хаосом. Слід наголосити, що В. Карабан у таких випадках радить перекладачеві створювати власний проєктний глосарій для забезпечення консистентності, що фактично є переходом від офіційної стандартизації до локальної уніфікації заради адекватності тексту.

Крім того, проблема стандартизації метафоричних синонімів, таких як «cookie» – «tracker» – «beacon» – «footprint», демонструє вплив соціокультурних та правових чинників на мову ІТ. Зокрема, термін «cookie» пройшов шлях від спроб буквального перекладу до повного прийняття транскодованого «файли cookie». Важливо підкреслити, що стандартизація тут відбулася на рівні юридичних актів, де закріплення терміна було зумовлене потребою однозначного трактування в судах. Це підтверджує, що в ІТ галузі формальна потреба часто стає каталізатором лінгвістичної стандартизації. Аналогічно працює синонімія «cloud» – «remote server» – «farm» – «off-site storage», де метафора «хмара» стала міжнародним стандартом номінації, витіснивши технічно точніші, але громіздкі описові конструкції. Водночас, термін «footprint» (цифровий слід) вимагає перекладу через семантичний розвиток, оскільки транскодування «футпрінт» залишається на рівні вузькопрофесійного сленгу і не підлягає широкій уніфікації.

У цьому контексті труднощі уніфікації аббревіатур, що виступають синонімами до повних назв, простежуються на прикладі «GUI» – «Graphical User Interface» – «UI» – «frontend – layer». У професійному середовищі «інтерфейс» часто вживається як метонімічний синонім до GUI. Логічно припустити, що проблема стандартизації тут полягає у виборі графічної форми, а саме стане важливішим перекладати аббревіатури кирилицею або ж залишати латиницею. Ми переконалися в тому, що корпоративні стайлгайди уніфікують це через вживання англійських акронімів, ігноруючи українські відповідники. Це свідчить про глобалізацію ІТ-стандартів, де англійська аббревіатура стає універсальним ідеографічним знаком. Більше того, В. Карабан вказує, що такий підхід є виправданим для фахівців, але потребує

обов'язкової експлікації для широкого загалу при першому вживанні терміна в тексті.

Слід також розглянути блок термінів, що описують процеси розробки, а саме «build» – «release» – «deployment» – «rollout» – «staging» – «production». Ці синоніми позначають різні стадії готовності продукту, проте в українській мові вони часто нейтралізуються через терміни «збірка» та «випуск». На нашу думку, проблема стандартизації тут полягає у втраті процесуальних нюансів. Наприклад, «deployment» вимагає терміна «розгортання», а «rollout» – «впровадження». Проте в усному мовленні розробників ці одиниці часто замінюються транскодованим «деплой». Відсутність кодифікації таких сленгових синонімів у словниках створює бар'єр між офіційною документацією та реальною практикою. Перекладач мусить самостійно вирішувати в такому разі, чи варто використовувати стандартизоване «розгортання» або ж більш звичне для аудиторії «деплоймент», що знову повертає нас до проблеми вибору між академізмом та узусом.

Окремої уваги заслуговує сфера штучного інтелекту, де синонімія «neural network» – «model» – «agent» – «engine» – «entity» наразі перебуває на стадії первинного хаосу. Стандартизація цих термінів в українській мові лише розпочинається. Зокрема, ми спостерігаємо боротьбу між «нейронною мережею» та «моделлю». Уніфікація в межах документації OpenAI чи Google зазвичай залишає терміни без перекладу або використовує пряме транскодування, що свідчить про неспроможність національних норм оперативно реагувати на появу нових когнітивних моделей. Слід наголосити, що тут ми бачимо підтвердження думки про те, що уніфікація, як практичне забезпечення одноманітності, є єдиним порятунком для перекладача в умовах повної відсутності державних стандартів для новітніх технологій.

Крім того, дослідження блоку «Дії користувача» виявило проблему синонімії «to start» – «to run» – «to launch» – «to execute» – «to trigger». В. Карабан зауважує, що технічна мова має бути прагматичною, тому надмірна диференціація тут може бути зайвою. Разом з тим, стандарт Microsoft уніфікує

цей ряд через «запустити» та «виконати». Проте академічні словники досі пропонують «ініціювати» або «приводити в дію». Більше того, термін «to trigger» вимагає перекладу як «активувати» або «спричинити», що є прикладом успішної корпоративної уніфікації, яка витіснила застарілі стандартизовані форми. Припускаємо, що подібна ситуація з парою «to enable» / «to activate» свідчить про перемогу уніфікації через «увімкнути», яка стала фактичним стандартом для всіх мобільних інтерфейсів.

Розглядаючи прийоми перекладу синонімічних прикметників, на прикладі «native» – «built-in» – «integrated» – «embedded», ми бачимо дію генетичного чинника. Зокрема, термін «native» часто перекладається як «питомий» або «нативний», тоді як «built-in» – як «вбудований». Проблема стандартизації полягає у визначенні рівня взаємозамінності в конкретних сполученнях. У нашому глосарії ми бачимо, що для «native app» стандартом є «нативний застосунок», тоді як для «built-in function» – «вбудована функція». Слід підкреслити, що тут уніфікація базується на колокаціях, що вимагає від перекладача високого рівня професійної інтуїції та знання сучасного узусу, що часто суперечить застарілим словниковим нормам.

Варто також звернути увагу на синонімію статусів та характеристик системи. До прикладу, ряд «deprecated» – «obsolete» – «outdated» – «legacy». У процесі уніфікації ці терміни часто зводяться до спільного «застарілий», що для технічного перекладу є неприпустимим. Зокрема, «deprecated» в офіційних стандартах означає «не рекомендований до вживання», що є прагматичним синонімом, тоді як «legacy» – «успадкований» (стосовно старих систем). Більше того, В. Карабан вказує на складність перекладу «obsolete», який в техніці позначає повну втрату актуальності [Карабан 2004]. Таким чином, проблема стандартизації тут лежить у площині розробки точних дефініцій, які б дозволили перекладачеві уникати генералізації там, де необхідна сувора термінологічна конкретизація.

Крім того, аналіз блоку «UI/UX» виявляє доволі цікаву синонімію в ряду «button» – «control» – «widget» – «element». У процесі уніфікації Microsoft

пропонує термін «елемент керування» як родове поняття для всіх інтерактивних об'єктів. Проте в академічному середовищі досі точаться дискусії щодо легітимності терміна «віджет» (транскодування) проти «міні-програма». З огляду на це, ми спостерігаємо, як практична потреба в лаконічності виграє у прагнення до мовної чистоти. Слід наголосити, що використання транскодованих синонімів стає нормою в ІТ саме через їхню здатність точно маркувати специфічні об'єкти для яких в українській мові немає однослівних відповідників.

Слід також підкреслити проблему синонімії в ряду «account» – «profile» – «identity» – «credentials». У процесі локалізації ці терміни часто плутають, перекладаючи їх як «профіль». Проте уніфікація за стандартами безпеки вимагає розрізнення. Таким чином, «обліковий запис» (account) проти «ідентифікаційних даних» (credentials). Більше того, вчений В. Карабан застерігає проти використання слова «аккаунт» як прямого запозичення, наполягаючи на питомому «обліковому записі». Разом з тим, у професійному сленгу «аккаунт» є панівним синонімом. Це створює ситуацію, де перекладач мусить балансувати між академічною стандартизацією та практичною уніфікацією в межах конкретного програмного продукту.

Звичайно проблема стандартизації також зачіпає сферу ІТ-сервісів та підтримки, що можемо побачити у такому синонімічному ряді, як «support» – «help» – «assistance» – «maintenance». У глосарії ми бачимо, що «support» уніфікується як «підтримка», проте «maintenance» вимагає терміна «обслуговування» або «супровід». Проблема виникає тоді, коли ці терміни вживаються як контекстуальні синоніми в англійському тексті. Слід зазначити, що без чіткого стандарту, який би закріплював ці відповідники за сферами діяльності, перекладачі часто використовують їх хаотично, що призводить до руйнування термінологічної системності. Варто також наголосити на важливості вибору найбільш влучного синоніма з точки зору української мови, наприклад, «технічне обслуговування» замість калькованого «підтримка системи».

З огляду на вищезазначене, підсумовуючи розгляд стану стандартизації та уніфікації англомовних термінів-синонімів ІТ, можна зробити висновок про те, що українська терміносистема перебуває в стані інтенсивної структурної трансформації, зумовленої постійним тиском глобальних технологічних стандартів. Нами встановлено, що процеси уніфікації та стандартизації, хоч і мають спільну кінцеву мету - впорядкування мови та усунення термінологічної ентропії, реалізуються за принципово різними логіками. Уніфікація в сучасному ІТ-перекладі носить переважно прагматичний, корпоративний характер, вона орієнтована на забезпечення внутрішньої консистентності продуктів та створення позитивного користувацького досвіду. Натомість стандартизація як державний та міжнародний процес офіційної кодифікації часто не встигає за вибуховими темпами інновацій, що призводить до виникнення ситуації, коли офіційна норма сприймається фахівцями як архаїчна або непридатна для практичного вжитку.

Як і передбачалося, проведений порівняльний аналіз академічних словників та корпоративних стилістичних посібників виявив глибокий методологічний розрив між теоретичною фіксацією мови та її реальним функціонуванням. Ми дійшли висновку, що академічна термінографічна традиція в Україні тяжіє до збереження семантичної чистоти та багатства мови через активне калькування та створення описових перекладів, що нерідко призводить до появи громіздких конструкцій, які важко інтегрувати в лаконічні інтерфейси ПЗ. Водночас корпоративна уніфікація активно використовує стратегії нейтралізації та прямого транскодування. Це сприяє лаконічності та міжнародній зрозумілості текстів, але водночас призводить до втрати специфічних наукових відтінків значень, перетворюючи терміносистему на набір функціональних міток. Така дихотомія створює серйозні виклики для перекладача, який мусить щоразу вирішувати складну етичну та професійну дилему: дотримуватися офіційних ДСТУ задля підтримки національної мовної норми чи забезпечувати максимальну

зрозумілість тексту для користувача, який орієнтується на глобальний англомовний IT-дискурс.

Цілком очевидно, що ключовим інструментом успішної уніфікації в сучасних умовах є не лише знання словникових дефініцій, а й використання високотехнологічних систем керування термінологією, які дозволяють фіксувати обрані синонімічні ряди та уникати варіативності в межах великих локалізаційних проєктів. Проте це вирішує проблему лише на рівні окремого продукту. На загальнонаціональному рівні ми спостерігаємо гостру потребу в створенні інтегрованих цифрових ресурсів, які б поєднували академічну точність із динамікою ринкових змін. Ми виявили, що синонімія в IT сфері часто є результатом брендової конкуренції, де корпорації свідомо уникають термінології суперників. У таких умовах роль перекладача як уніфікатора стає стратегічною. У такому випадку перекладач виступає як фінальний фільтр, що забезпечує логічність та одноманітність фахової мови, часто всупереч відсутності чітких державних вказівок.

Крім того, ми переконалися на практиці, що генетична природа термінів суттєво визначає їхній потенціал до стандартизації. Запозичення з класичних мов значно легше піддаються міжнародній кодифікації, оскільки мають спільну семантичну базу в більшості європейських мов. Натомість питомі англійські метафори та новотвори стають проблемним місцем для української термінографії, провокуючи появу численних конкуруючих кальок. Наша позиція полягає в тому, що для динамічних систем найбільш перспективним є шлях гнучкої стандартизації, яка б легітимізувала найбільш вживані запозичені форми, не відкидаючи при цьому потенціалу питомого українського словотвору для номінації базових процесів. Це дозволило б уникнути як надмірного пуризму, так і бездумного захарашення мови англіцизмами, забезпечуючи природний розвиток української IT лексики.

Разом з тим, аналіз стану стандартизації та уніфікації підтверджує думку про те, що сучасний перекладач працює в умовах термінологічної перехідності. Ситуація, коли один і той самий об'єкт може мати три різні назви

залежно від джерела, вимагає від фахівця не лише технічної грамотності, а й високої аналітичної культури. Ми переконані, що подальша гармонізація української ІТ термінології з міжнародними нормами повинна базуватися на відкритості до транскодування там, де воно забезпечує лаконічність, та на ретельному відборі кальок там, де вони сприяють кращому розумінню внутрішньої логіки технологій. Лише такий збалансований підхід дозволить перетворити українську ІТ терміносистему з пасивного реципієнта англійських впливів на повноцінний, впорядкований та ефективний інструмент фахової комунікації, що відповідає викликам глобального цифрового суспільства.

ВИСНОВКИ

Проведене комплексне теоретичне та практичне дослідження синонімії в англomовній ІТ-термінології, а також аналіз проблем її перекладу та уніфікації, дозволило сформулювати наші ґрунтовні висновки, що відображають результати вирішення поставлених завдань. Безперечно, у ході роботи було встановлено, що сучасна терміносистема інформаційних технологій є надзвичайно динамічною, відкритою та гетерогенною структурою, де явище синонімії виступає не як деструктивна аномалія, а як природний індикатор інтенсивного технологічного поступу. Варто наголосити, що саме висока швидкість появи інновацій та потреба в уточненні нових професійних концептів зумовлюють виникнення множинної номінації, що ставить перед перекладачем складні завдання з вибору найбільш адекватного та консистентного відповідника в мові перекладу.

Проаналізований пласт теоретичних матеріалів і осмислення поняттєвої тріади «термін – термінологія – терміносистема» дозволив нам виявити ієрархічну природу фахової мови ІТ-галузі. На нашу думку, ключова відмінність між стихійно сформованою термінологією та впорядкованою терміносистемою полягає саме у ступені свідомої уніфікації та системності зв'язків між її компонентами. Логічно можливо припустити, що в умовах глобалізації англomовна терміносистема стає первинним донором знань, а українська мова у свою чергу, виступаючи в ролі реципієнта, стикається з викликом не лише пошуку еквівалентів, а й активної розбудови власних структурних зв'язків, де синонімія відіграє роль гнучкого інструменту адаптації нових понять.

Слід підкреслити, що ця етимологічна неоднорідність безпосередньо впливає на формування синонімічних рядів, створюючи ситуацію «термінологічної надмірності». Можна навести такий приклад як конкуренція між латинізмами та германізмами, що зумовлює стилістичну диференціацію, де одні терміни тяжіють до системного, академічного рівня, а інші – до

метафоричного, користувальницького інтерфейсу. Важливо зауважити, що розуміння цієї генетичної природи є критично важливим для перекладача, оскільки воно визначає потенціал терміна до стандартизації або його схильність до побутового вжитку.

Разом з тим, дослідження перекладознавчих аспектів на базі праць вітчизняних та зарубіжних науковців підтвердило, що категорії еквівалентності та адекватності залишаються центральними орієнтирами в роботі із будь-якою науково-технічною літературою. Очевидним є наш висновок про те, що досягнення повної еквівалентності в цій сфері є ідеалізованою метою, тоді як практична адекватність вимагає від фахівця високої «технічної грамотності». Слід наголосити, що перекладач в ІТ галузі діє не просто як лінгвіст, а як аналітик, який мусить розрізняти функціональні нюанси синонімів, уникаючи буквалізму та інтерференції. З огляду на це, було встановлено, що використання трансформацій транскодування, калькування та експлікації завжди підпорядковується загальному скопосу тексту, де прагматичний вплив на реципієнта часто переважає над формальною точністю.

Важливо підкреслити, що практичний аналіз репрезентативного корпусу, що охопив понад 200 термінологічних одиниць, дозволив нам детально описати дію стратегій диференціації та нейтралізації. Цілком очевидно, що стратегія диференціації виступає основним методом роботи з частим явищем у такого типу текстах, – ідеографічними синонімами. Ми встановили, що в професійному дискурсі ці одиниці не є взаємозамінними і їхня нейтралізація через загальне слово «помилка» призводить до втрати технічної прецизійності. Логічно припустити, що саме через диференціацію перекладач забезпечує структурну цілісність технічної документації, зберігаючи сувору родо-видову ієрархію понять, притаманну англійському оригіналу.

Маємо згадати, що стратегія нейтралізації продемонструвала свою високу ефективність у сфері локалізації користувацьких інтерфейсів (UI/UX).

Зокрема, при перекладі абсолютних синонімів нейтралізація стає інструментом боротьби з термінологічним хаосом. На нашу думку, зведення синонімічного ряду до одного зрозумілого українського відповідника є необхідним кроком для забезпечення позитивного користувацького досвіду. Більше того, ми виявили, що така стратегія часто нав'язується корпоративними стандартами, які штучно обмежують синонімію задля досягнення консистентності програмних продуктів на глобальному рівні.

Слід також зазначити, що у ході дослідження було виявлено низку глибоких проблем, пов'язаних із міжмовною інтерференцією та «хибними друзями перекладача». На основі аналізу помилок ми констатуємо, що найбільшу небезпеку становить автоматичне калькування англійських структур, яке в результаті призводить до стилістичної засміченості української мови, що є частою помилкою перекладачів. Слід підкреслити, що неможливість прямої кальки в таких випадках змушує фахівця створювати нові назви, що часто призводить до появи паралельних синонімічних рядів в українській мові, які роками конкурують між собою.

Цілком зрозуміло, що однією з проблем роботи став конфлікт між процесами уніфікації та стандартизації. Варто наголосити, що відповідно до нашої робочої гіпотези, уніфікація розглядається як практичне впорядкування термінів у межах конкретних проєктів, тоді як стандартизація – як офіційне закріплення норми в міжнародних та національних стандартах. Аналіз продемонстрував, що корпоративні стилістичні посібники (наприклад, той же Microsoft Style Guide) сьогодні виконують роль потужних стабілізаторів мови, які часто діють всупереч академічним словникам. З огляду на це, ми виявили, що «проєктна уніфікація» в ІТ галузі є набагато ефективнішою за офіційну стандартизацію, оскільки вона швидше реагує на зміни в технологіях, хоча іноді і за рахунок збіднення семантичного багатства мови.

Вважаємо, що боротьба між транскодованими англіцизмами та питомими українськими калками є відображенням загальної тенденції розвитку ІТ-терміносистеми. Нами встановлено, що транскодування стає

домінуючою моделлю у професійному спілкуванні завдяки своїй лаконічності та міжнародній впізнаваності. Водночас, калькування залишається прерогативою офіційно-наукового стилю. Безперечно, така роздвоєність стандартів створює додаткові труднощі для перекладача, який змушений постійно обирати між «правильним» словниковим терміном та «доречним» професійним запозиченням, що свідчить про стан термінологічної перехідності в українському ІТ-дискурсі.

Більше того, аналіз низки термінів за категоріями показав, що синонімія часто виникає як наслідок конкуренції між різними технологічними екосистемами. Наприклад, використання різних назв для віртуальних сутностей у хмарних технологіях є прикладом «брендової синонімії», де перекладач мусить дотримуватися термінологічного вирівнювання залежно від замовника. Слід наголосити, що це ще раз підтверджує нашу думку про домінуючу роль прагматичного чинника в процесі уніфікації. Так, успішна робота з ІТ-синонімами вимагає використання складних систем керування термінологією, які б дозволяли фіксувати обрані стратегії для кожного окремого випадку.

З огляду на вищевикладене, ми можемо стверджувати, що уніфікація англійської ІТ-термінології українською мовою – це багатогранний процес, що вимагає синергії лінгвістичних знань та технічної експертизи. На нашу думку, майбутнє української ІТ-терміносистеми лежить у площині «гнучкої стандартизації», яка б легітимізувала найбільш вживані запозичення, не відкидаючи при цьому потенціалу питомого словотвору. Важливо зауважити, що розрив між академічною кодифікацією та реальною практикою є головним бар'єром на шляху до створення єдиного термінологічного поля і подолання цього розриву можливе лише через інтеграцію зусиль наукових установ та провідних технологічних компаній.

На завершення варто підкреслити, що проведена робота підтвердила актуальність дослідження синонімії як ключового аспекту впорядкування фахової мови. Безперечно, розроблений нами глосарій та проаналізовані

стратегії перекладу можуть бути використані як практичні рекомендації для перекладачів – локалізаторів, технічних письменників та студентів філологічних спеціальностей. Логічно припустити, що подальші дослідження в цьому напрямку мають зосередитися на автоматизації процесів уніфікації за допомогою штучного інтелекту, що дозволить мінімізувати термінологічний хаос у текстах великого обсягу, оскільки технології швидкоплинно розвиваються і штучний інтелект стає не тільки повсякденним помічником, але й використовується глобальними ІТ компаніями при перекладі і написанні технічної документації включно. Цілком очевидно, що лише системний та аналітичний підхід до перекладу синонімів дозволить українській мові повноцінно функціонувати в глобальному цифровому просторі, забезпечуючи точність та зрозумілість фахової комунікації на найвищому рівні.

Таким чином, узагальнюючи результати дослідження, ми констатуємо, що поставлена мета була досягнута, а завдання – виконані в повному обсязі. Сформоване розуміння природи ІТ-синонімії, джерел її виникнення та методів її уніфікації створює надійний фундамент для подальшого розвитку українського перекладознавства в галузі інформаційних технологій. Слід підкреслити, що адекватність перекладу в цій сфері – це результат не механічного підбору відповідників, а глибокого когнітивного аналізу системи знань, де перекладач виступає активним творцем та впорядковувачем сучасної науково-технічної мови.

SUMMARY

Undoubtedly, this research is dedicated to a comprehensive linguistic and translation-based study of synonymy within English IT terminology as well as the identification of effective strategies for its adequate reproduction and unification in the Ukrainian language. It is widely known that the nimble development of modern technologies has turned English into the primary donor of technological nominations, creating a situation where terminology often evolves faster than our minds can process or codify it. Analyzing the expression of modern digital reality one-sidedly, we might lose the correctness of the conclusion regarding linguistic stability; therefore, this research proceeds from the idea that synonymy is not a static error but a dynamic indicator of the industry's growth. Logic suggests that the constant emergence of new concepts in software development, cybersecurity and artificial intelligence inevitably leads to terminological redundancy, which requires a translator to act not just as a linguist but as an analytical mediator who brings order to the potential chaos.

We understand that the theoretical analysis of the «term» – «terminology» – «terminosystem» triad, provided in the first section, is utterly deserved for a deep understanding of the subject. Having had some insight into the works of Ukrainian scholars such as V. Karaban and T. Kyiak, one should emphasize that an IT terminosystem is a hierarchical structure where synonymy acts as a flexible mechanism for adapting new knowledge. Furthermore, the genetic classification of synonyms proposed by O. Velyka proves that English IT lexis consists of heterogeneous layers where native Germanic roots constantly compete with Latin and Greek borrowings. It even recommended analyzing this etymological background to predict the stylistic role of a term – whether it will remain a professional slang word or shift into the status of an officially fixed standard. Consequently, our minds must stay in harsh reality when choosing between a «folder» (native-based) and a «directory» (Latin-based), as this choice dictates the register of the final translation.

Furthermore, analyzing the translation aspects of sectoral texts, it becomes clear that the categories of equivalence and adequacy remain the key pillars of the research. With the help of V. Karaban's insights, it was established that IT translation requires high «technical literacy» as a literal reproduction of synonyms often leads to a distortion of meaning. One could say that we view translation as a process of conscious pragmatic adaptation, where every transformation, from transcoding to explication, aims to ensure the unambiguous understanding of the text by the end user. To sum up, the theoretical part of the study has laid a solid foundation for the transition to the second, analytical section, where these concepts were tested on a massive corpus of 200 terminological units.

Analyzing the practical data in the second section, we stick to the idea that the strategy of semantic differentiation is essential for ideographic synonyms such as «bug», «defect» and «issue». It is widely known that in a professional discourse, these units are not interchangeable and their neutralization into a generic word like «error» (помилка) caps the precision of the technical documentation. Furthermore, we face the necessity of choosing separate Ukrainian equivalents to preserve the hierarchical nature of the source text. It is even hoped that such a differentiation helps students and specialists to support their professional clarity and keep the logic of the system intact. On the other hand, the strategy of neutralization proved to be highly effective in the field of user interface (UI/UX) localization, where absolute synonyms like «options» and «settings» are reduced to a single Ukrainian equivalent to ensure consistency and a positive user experience.

Having analyzed the blocks of terms in cybersecurity and network technologies, we should acknowledge that the problem of interlingual interference is one of the most significant challenges. As we mentioned before, analyzing things one-sidedly leads to distorted actions; thus, translating «correct» and «valid» as the same Ukrainian word "вірний" is a grave lexical error. It is recommended to stay focused on the fact that «correct password» refers to accuracy, while «valid password» refers to the current status of the object in time. Furthermore, the issue of translating metaphorical synonyms like «breadcrumbs» or «wizard» requires the

application of complex transformations of semantic development. Since a direct calque like «хлібні крихти» would be utterly rejected by the professional community, the translator is forced to create new names through functional substitutes, which often leads to the parallel existence of several synonymous rows in the Ukrainian language.

Moreover, not the final point of the research is the conflict between unification and standardization. We distinguish these concepts clearly – unification is understood as a practical activity to ensure uniformity within specific projects, while standardization is an official fixation of the norm in international and national standards. Analyzing the situation, it is evident that corporate style guides, such as the Microsoft Style Guide, act as powerful stabilizers of the language today. They often dictate prescriptive norms that contradict traditional academic dictionaries, yet these corporate norms for a matter of fact become standards because of their nimble integration into the market. Therefore, the translator in the IT sphere works under a constant choice between the official DSTO norms and the practical consistency required by global brands.

Undoubtedly, the genetic nature of terms significantly determines their potential for standardization. Latinisms and Grecisms are much easier to standardize because they have a common semantic base in most European languages. However, native English metaphors and clippings often become a stumbling block for Ukrainian lexicography, provoking the appearance of numerous competing calques. We stumble upon the idea that for such dynamic systems, the path of «flexible standardization» is the most promising one. This approach would legitimize the most used transcoded forms like «browser», «repository» or «cache», without rejecting the potential of native Ukrainian word-formation for naming basic processes. This balanced approach would prevent both excessive purism and the thoughtless cluttering of the language with anglicisms.

To sum up, the scientific novelty of this paper lies in the integrated analysis of English IT synonymy through the simultaneous application of genetic, semantic, and translation approaches. We have proved that the Ukrainian IT terminosystem is

in a state of intense structural transformation, where the competition between transcoded anglicisms and native calques reflects the struggle for brevity and precision. It is utterly deserved to say that the practical value of the results obtained lies in the possibility of their use for optimizing localization processes, compiling specialized glossaries and training future translators. Having had some experience with the corpus of 200 terms, we have developed an innovative insight into how the needs of the user and the requirements of the technical specialist can be reconciled through the right choice of synonyms.

Finally, as a conclusion, the research demonstrates that the adequacy of IT translation is not achieved by a mechanical selection of dictionary equivalents, but through a deep cognitive analysis of the system of knowledge. Clearly, the glossary developed in the course of this study reflects the most current trends in the industry. It is hoped that further research will focus on the automation of terminology control in large texts, which will minimize entropy and strengthen the positions of the Ukrainian professional language in the global digital space. Thus, we conclude that the goals of the paper have been fully achieved, creating a solid foundation for future studies in the field of sectoral translation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український термінологічний словник з інформаційних технологій та кібербезпеки / уклад.: А. В. Ковтун, Ю. С. Рамський, К. В. Савченко, О. Г. Требух. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 417 с.
2. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу : електрон. версія. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fkbalahhtar.htm> (дата звернення: 15.11.2025).
3. Бублик Л. Н. Лексико-семантична образність синонімії в романі Г. Тютюнника «Вир» // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. 2016. Кн. 1. С. 13–16. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/a799d9fd-e081-41e7-986b-3ce4644583a8/content> (дата звернення: 15.11.2025).
4. Велика О. Ю. Проблема синонімії в англійській маркетинговій термінології та переклад термінів-синонімів українською мовою // Studia Linguistica. 2009. Вип. 2. С. 91–96.
5. Єфремова Н. В. Актуальні питання теорії синонімії // Лексична семантика. 2011. № 3 (ч. 2). С. 111–114.
6. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 564 с.
7. Карабан В. І., Борисова О. В., Колодій Б. М., Кузьміна К. А. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську) : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2003. 208 с.
8. Кияк Т. Р. Фахові мови та проблеми термінознавства // Нова філологія : зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. № 27. С. 203–208.
9. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад : навч. посіб. Тернопіль : Вид-во Карпюка, 2001. 284 с.

10. Коваль А. П. Синоніміка в термінології // Дослідження з лексикології й лексикографії. Київ, 1965. С. 157–168.
11. Ковальчук Е. А. Квантитативно-системний підхід до оцінки якості перекладу // Стародавня й Нова Романія. 2015. Вип. 16. С. 507–523.
12. Кочан І. М. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми укр. термінології». 2008. № 620. С. 14–19.
13. Кришталь О. О. Термінологія як система. Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2018. URL: <https://www.google.com/search?q=https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-uk/all-uk-2018/all-uk-2018-hum/paper/viewFile/4746/3977> (дата звернення: 21.11.2025).
14. Кучеренко О. Ф. Семантична синонімія як чинник розвитку архітектурної термінологічної лексики // Problems of General and Slavic Linguistics. Проблемы общего и славянского языкознания. 2019. № 3. С. 45–51. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/ffil/program_5e51497f27167.pdf (дата звернення: 21.11.2025).
15. Куш Е. О. Переклад як засіб комунікації у науково-технічній сфері : посібник. Запоріжжя : Вектор, 2019. 138 с.
16. Лепетюха А. В. Синтаксична синонімія: теорія та практика (на матеріалі французької мови) : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во МОНОГРАФ ФОП Іванченко І. С., 2022. 100 с.
17. Мартиняк О. А. Синтаксичні синоніми в українській науково-технічній термінології // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2008. № 41. С. 209–213.
18. Михайлова Т. В. Семантичні відношення в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2002. 20 с.
19. Мосієвич Л. Вплив синонімії та полісемії на переклад англomовної будівельної термінології українською мовою // Актуальні питання гуманітарних наук. 2019. Вип. 23, т. 2. С. 51–55. URL:

https://www.aphn-journal.in.ua/archive/23_2019/part_2/11.pdf (дата звернення: 21.11.2025).

20. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : підручник. Львів : Світ, 1994. 216 с.

21. Савченко О. М. Англомовні терміни-синоніми в фахових мовах енергетики та екології: структурно-семантичний, функціональний і перекладацький аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2021. 230 с.

22. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.

23. Сога Л. В. Підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення синонімії // Журнал науковий огляд. 2016. № 1 (22). С. 3–7.

24. Степанов О. Д. Термін та його ознаки. Термінологія як система // Вінницький національний технічний університет. 2012.

25. Термінознавство : навч.-метод. посіб. / уклад. Г. О. Ульянова, Ю. О. Томчаковська, Л. В. Строченко та ін. Одеса : Університетська книга, 2024. 52 с.

26. Турчин В. В. Прагматика наукового терміна. Івано-Франківськ : Плай, 2004. 226 с.

27. Цимбал Н. А. Синонімія у термінології // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2013. Вип. 115. С. 11–14.

28. Шевчук С. В., Клименко Н. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2011. 696 с.

29. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London ; New York : Routledge, 1992. 352 p.

30. Cabré M. T. Terminology: Theory, methods, and applications / ed. by J. C. Sager ; transl. by J. A. DeCesaris. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1999. 248 p.

31. Catford J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford : OUP, 1965. P. 91–114.
32. Hjørland B. *Synonymy (equivalence relation)*. London : Routledge, 1997. 232 p.
33. Hoffmann L. *Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung*. Tübingen : Gunter Narr, 1985. S. 53.
34. Koller W. *Equivalence in Translation Theory // Readings in Translation Theory / ed. by Andrew Chesterman*. Helsinki : Oy Finn Lectura Ab, 1989. P. 99–104.
35. Koller W. *The Concept of Equivalence and the Object of Translation Studies // Target*. 1995. Vol. 7(2). P. 191–222.
36. Microsoft. *Український стилістичний посібник*. Microsoft Language Portal. 2024. URL: <https://learn.microsoft.com/en-us/globalization/reference/microsoft-style-guides> (дата звернення: 13.11.2025).
37. Nida E. *Towards a Science of Translating. Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden : Brill, 1964. 331 p.
38. Pym A. *European Translation Studies, une science qui dérange, and Why Equivalence Needn't Be a Dirty Word // TTR*. 1995. Vol. 8 (1). P. 153–176.
39. Pym A. *Exploring Translation Theories*. London ; New York : Routledge, 2010. 188 p.
40. Pym A. *Translation and Text Transfer*. Frankfurt/Main : Peter Lang, 1992. 228 p.
41. Quine W. V. O. *Two Dogmas of Empiricism // Philosophical Review*. 1951. Vol. 60. P. 20–43.
42. Sager J. C. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1990. 254 p.
43. Shaparenko O. V. *Problems of translating IT terminological units // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 61. С. 238–241.

44. Shiyab S. M. Synonymy in translation // Translation journal. 2007. Vol. 11, No. 4. P. 52–56.
45. Shylinska I. Ways of Information Technology Terminology Formation // Південний архів (Збірник наукових праць. Філологічні науки). 2019. Вип. LXXVIII. С. 89–92.
46. Snell-Hornby M. The Turns of Translation Studies. New paradigms or shifting viewpoints? Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2006. 205 p.
47. Snell-Hornby M. Translation Studies. An Integrated Approach. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1988. 172 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

48. Англо-український термінологічний словник з інформаційних технологій та кібербезпеки / уклад.: А. В. Ковтун, Ю. С. Рамський, К. В. Савченко, О. Г. Требух. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 417 с.
49. Microsoft. Український стилістичний посібник. Microsoft Language Portal. 2024. URL: <https://learn.microsoft.com/en-us/globalization/reference/microsoft-style-guides> (дата звернення: 13.11.2025).
50. Microsoft. English (UK) Localization Style Guide. Microsoft Language Portal. 2024. URL: <https://learn.microsoft.com/en-us/globalization/reference/microsoft-style-guides>

**ДОДАТКИ
ДОДАТОК А**

**Словник проаналізованих англійських термінів-синонімів з
українськими відповідниками**

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
1.	Option	параметр (рекомендовано) опція (не рекомендовано)	Microsoft Style Guide (стор. 104)	Стандартизація (уніфікація) Корпоративний стандарт (MS) прямо забороняє вживання синоніма опція на користь параметр для досягнення консистентності.
2.	Firewall Cloud Container	міжмережевий екран (калька) брандмауер (запозичення з нім.) файрвол (транслітерація)	Словник КПШ (стор. 176),	Загальний вжиток Надлишкова синонімія в українській мові. Всі три терміни активно конкурують. Міжмережевий екран є офіційним, але громіздким. Файрвол домінує у професійному вжитку.
3.	settings options preferences	налаштування параметри	Microsoft Style Guide	Нейтралізація семантичних відмінностей.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
			(загальний аналіз)	В англійській мові є нюанси: settings (системні), options (вибір), preferences (користувацькі). В українській локалізації вони часто зводяться до одного-двох загальних термінів.
4.	(to) delete (to) remove (to) exclude	видаляти вилучати виключати	Microsoft Style Guide (стор. 86)	Диференціація (розведення синонімів). Стандарт MS розводить ці синоніми: видаляти (delete the file), вилучати (delete from the list), виключати (remove the possibility)
5.	app application	програма застосунок	English (UK) Style Guide (стор. 8)	Словник КПІ (стор. 26) Конкуренція неологізмів. Англ. app (коротка форма) породила неологізм застосунок (калька), який конкурує з

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				більш традиційним програма.
6	correct / incorrect right / wrong	правильний / неправильний вірний / невірний хибний	Microsoft Style Guide (стор. 88)	Проблема "хибного друга". Вживання вірний (faithful) у значенні правильний (correct) є помилкою, але поширене. Стандарт MS рекомендує правильний або хибний.
7.	(to) install	інсталиувати встановити	Microsoft Style Guide (стор. 116)	Диференціація. Стандарт MS розводить синоніми: інсталиувати (програмне забезпечення) та встановити (апаратне забезпечення, параметри).
8/	link	посилання лінк гіперпосилання	Словник КШ (стор. 238), Загальний вжиток	Надлишкова синонімія. Гіперпосилання (повний термін), посилання (найвживаніша калька), лінк (розмовний англіцизм).

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
9.	distribution Details Hide details Replacing the details	Подробиці Детально Докладно Стисло/ Приховати подробиці Заміна реквізитів	Microsoft Style Guide стр.89 Словник КПІ стр.116	Стиль(розмовний) Рекомендовано вживання слова “докладно” Стилістично правильно вживання “стисло”, хибним є калька приховати деталі або подробиці. В даному контексті є правильним переклад «заміна реквізитів», не «деталей» або «подробиць».
10.	Allow Let	Дають змогу Дозволяють Давати можливість	Microsoft Style Guide стр.91 Словник стр.26	
11.	Match	Співпадає Збігається Сполучено Порівняння/ Зіставлення	Microsoft Style Guide стр.97 Словник КПІ стр.222, стр.342	Правильно не «співпадати», а «збігатися». Тобто сторінки збігаються у значення мати збіги. Але маємо усталене термінологічне словосполученн

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				<p>я - “matched keys” - сполучені ключі, тобто шифрувальні ключі. При перекладі такого термінологічно словосполучення як template matching ми повинні використовувати відповідник “порівняння”.</p>
12.	Failed Failure Fault Problem Issue	Помилка Відмова Перебій Неполадки Збій Несправність Неполадка	Microsoft Style Guide стр.98 Словник КПІ стр. 106	<p>Конфлікт визначень. Словник вказує на можливість застосування відповідника «збій», Стильовий Гайд від Майкрософт вказує на потребу уникнення такого відповідника. Наприклад при перекладі «data-sensitive fault» або «program-sensitive fault» словник вказує прямо на застосування</p>

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				такого відповідника. Додамо, що помилки, як вказано у Гайді трапляються лише у програмах, неполадки трапляються із обладнанням.
13.	Attempt Try	Спроба Намагання	Microsoft Style Guide стр.100	Загальний вжиток Гайд вказує прямо на неможливість вжитку російської кальки «мати місце – бути», натомість «спробувати» є правильним відповідником.
14.	Resolve	Вирішити Розв'язати Виконати	Microsoft Style Guide стр. 110	У загальному вжитку відповідники конкурують, але гайд диференціює їх. Таким чином, для «проблема» - «вирішувати», з «задача» - «розв'язувати», із «завдання» - «виконувати».

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
15.	Due From So	У зв'язку з Внаслідок Через У результаті Завдяки	Microsoft Style Guide стр.114	Гайд чітко розрізняє ці здавалось би взаємозамінні синоніми. По-перше, у зв'язку з - калька з російської, її вживання неприпустиме, «Внаслідок» і «через» вживаються переважно з негативним відтінком, коли внаслідок певної причини щось було обмежено, скасовано тощо. У нейтральному контексті поряд з іншими формами може вживатися вислів «у результаті», а в позитивному вживається «завдяки».
16.	Agency Agent	Агенство Керування Орган Агенс	Словник КПІ стр.22 Словник КНЛУ стр.8	Гайд і словники не мають усталених або стандартизованих відповідників.
17	Push Submit	Поміщати на стек Натиснути	Стр.87 Словник ВНТУ	

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
			Microsoft Style Guide стр.133	
18.	User Interface / UI interface	Інтерфейс користувача/UI 1. інтерфейс, стик 2. взаємодія 3. пристрій сполучення,	Стр.168 Англо-український глосарій виробів Microsoft Стр.60 словника комп'ютерних термінів	Калька
19.	Application Programming Interface / API Програмний інтерфейс застосунку API	Програмний інтерфейс додатків Інтерфейс прикладного програмування	Глосарій виробів стр.11 Словник Кембріджу	Калька
Блок 1: Інтерфейс користувача (UI/UX) та взаємодія				
21	Button / Control	Кнопка / елемент керування	MS Style Guide	Диференціація. <i>Button</i> — конкретний об'єкт, <i>Control</i> — родове поняття.
22	Feedback / Response	Відгук / зворотний зв'язок / відповідь	Словник КІП	Нейтралізація. В ІТ-контексті часто зводяться до

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				«зворотного зв'язку».
23	Layout / Template	Макет / розкладка / шаблон	MS Style Guide	Семантична диференціація. <i>Layout</i> — структура розміщення, <i>Template</i> — заготовка.
24	Tooltip / Hint	Підказка / спливаюча підказка	Загальний вжиток	Генетичний шар. <i>Tooltip</i> (питоме англ. складне слово) конкурує з <i>Hint</i> .
25	Tab / Sheet	Вкладка / аркуш	MS Style Guide	Метафорична синонімія. <i>Tab</i> (канцелярська метафора) — стандарт для браузерів.
26	Toggle / Switch	Перемикач	MS Style Guide	Абсолютна синонімія. В укр. локалізації нейтралізуються до одного терміна.
27	Wizard / Setup Assistant	Майстер (налаштування) / помічник	Словник КПП	Стилістична синонімія. <i>Wizard</i> — професійний жаргонізм, що став стандартом.
28	Default / Preset	За замовчуванням / попередньо встановлений	MS Style Guide	Уніфікація. MS рекомендує "за замовчуванням" для <i>default</i> .
29	Background / Backdrop	Фон / тло	Словник КПП	Дублетність. <i>Тло</i> (питоме) та <i>Фон</i>

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				(запозичення) активно конкурують.
30	Window / Pane	Вікно / область / панель	MS Style Guide	Диференціація. <i>Pane</i> — частина вікна.
31	Breadcrumbs / Navigation path	Навігаційний ланцюжок / "крихти"	Загальний вжиток	Метафорична заміна. <i>Breadcrumbs</i> перекладається описово або калькою.
32	Placeholder / Dummy text	Заповнювач / макетний текст	Словник КП	Функціональна синонімія.
33	User experience / UX	Досвід користувача	MS Style Guide	Абревіація. Співіснування повної та скороченої форм.
Блок 2: Розробка ПЗ та програмування				
34	Script / Macro	Сценарій / макрос	Словник КП	Генетично різні. <i>Script</i> (лат.) — ширше, <i>Macro</i> (грец.) — вужче.
35	Bug / Flaw / Glitch	Баг / вада / збій / дефект	Словник КП	Стилістична диференціація. <i>Bug</i> — жаргон, <i>Flaw</i> — академічне.
36	Build / Release	Збірка / випуск	Загальний вжиток	Процесуальна синонімія.
37	Commit / Submit	Фіксація / надсилання змін	GitHub Docs	Корпоративні діалекти. <i>Commit</i> — стандарт Git.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
38	Repository / Repo	Сховище / репозиторій	MS Style Guide	Усічення. <i>Repo</i> — професійний сленг.
39	String / Text	Рядок / текст	Словник КПП	Термінологічна конкретизація. <i>String</i> — тип даних.
40	Array / List	Масив / список	Словник КПП	Семантична близькість. Потребує точності в перекладі технічної документації.
41	Variable / Placeholder	Змінна / заповнювач	Словник КПП	Контекстуальна синонімія.
42	Framework / Library	Фреймворк / каркас / бібліотека	Загальний вжиток	Проблема калькування. <i>Каркас</i> — спроба адаптації <i>Framework</i> .
43	Deployment / Rollout	Розгортання / впровадження	MS Style Guide	Нейтралізація. Обидва часто перекладаються як "розгортання".
44	Patch / Update	Патч / виправлення / оновлення	Словник КПП	Метафора. <i>Patch</i> (латка) — конкретне виправлення помилки.
45	Code / Syntax	Код / синтаксис	Загальний вжиток	Синекдоха. Вживання назви частини замість цілого.
46	Backend / Server-side	Серверна частина	MS Style Guide	Абсолютна синонімія. Пріоритет — "серверна частина".

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
47	Frontend / Client-side	Клієнтська частина	MS Style Guide	Абсолютна синонімія.
48	Native / Built-in	Питомий / вбудований	О. Велика	Генетичний аспект. <i>Native</i> (лат.) проти <i>Built-in</i> (англ. складне).
49	Dependency / Requirement	Залежність / вимоги	Словник КПП	Функціональна близькість.
50	Environment / Context	Середовище / контекст	Словник КПП	Семантична заміна.
Блок 3: Мережі та хмарні технології				
51	Cloud / Remote storage	Хмара/ віддалене сховище	О. Велика	Метафорична синонімія. "Хмара" витіснила техн. опис.
52	Host / Node	Вузол / хост	Словник КПП	Дублетність. <i>Хост</i> (запозичення) — <i>Вузол</i> (калька).
53	Endpoint / Entry point	Кінцева точка / точка входу	MS Style Guide	Диференціація. Важливо в кібербезпеці.
54	Bandwidth / Throughput	Пропускна здатність	Словник КПП	Нейтралізація. Різні технічно, але часто один переклад.
55	Latency / Delay	Затримка / латентність	Словник КПП	Стилістична диференціація. <i>Латентність</i> — книжне.
56	Traffic / Load	Графік / навантаження	Загальний вжиток	Контекстуальна синонімія.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
57	Gateway / Bridge	Шлюз / міст	Словник КПІ	Метафоричні назви.
58	Protocol / Standard	Протокол / стандарт	Словник КПІ	Гіперо-гіпонімічна синонімія.
59	Domain / Address	Домен / адреса	Загальний вжиток	Невдала синонімія. Часто плутають у розмовному стилі.
60	Instance / Virtual machine	Екземпляр / віртуальна машина	AWS vs Azure	Корпоративні діалекти. AWS використовує <i>Instance</i> .
61	Cluster / Group	Кластер / група	Словник КПІ	Термінологічне запозичення.
62	Session / Connection	Сеанс / з'єднання	MS Style Guide	Диференціац. <i>Session</i> (лат.) — логічне, <i>Connection</i> — техн.
Блок 4: Кібербезпека (Cybersecurity)				
63	Malware / Virus	Шкідливе ПЗ / вірус	MS Style Guide	Генералізація. <i>Malware</i> — родове поняття.
64	Encryption / Ciphering	Шифрування	Словник КПІ	Нейтралізація. <i>Encryption</i> — стандартний термін.
65	Breach / Leak	Злам / витік	Загальний вжиток	Причинно-наслідкова синонімія.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
66	Vulnerability / Weakness	Вразливість / слабе місце	Словник КПП	Термінологічна конкретизація.
67	Authentication / Login	Автентифікація / вхід	MS Style Guide	Диференціація. Процес проти дії користувача.
68	Authorization / Permissions	Авторизація / дозволи	Словник КПП	Функціональна синонімія.
69	Whitelist / Allowlist	Білий список / список дозволів	Соціолінгв. чинник	Етична ревізія. Новий синонім <i>Allowlist</i> .
70	Blacklist / Blocklist	Чорний список / список блокування	Соціолінгв. чинник	Етична ревізія.
71	Firewall / Proxy	Брандмауер / проксі-сервер	Словник КПП	Функціональна близькість.
72	Phishing / Spoofing	Фішинг / підміна	агальний вжиток	Проблема транскодування.
73	Threat / Attack	Загроза / атака	Словник КПП	Диференціація. Потенційне проти реального.
74	Credentials / Identity	Облікові дані / ідентифікаційні дані	MS Style Guide	Уніфікац. MS рекомендує "облікові дані".
75	Token / Key	Токен / ключ	Словник КПП	Метафора.
Блок 5: Робота з даними та СУБД				
76	Database / Data store	База даних / сховище даних	Словник КПП	Генетично складні слова.
77	Record / Row	Запис / рядок	Словник КПП	Концептуальна синонімія. (Relational model).

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
78	Field / Column	Поле / стовпець	MS Style Guide	Абсолютна синонімія в контексті таблиць.
79	Query / Request	Запит	Словник КПП	Нейтралізація. <i>Query</i> — техн. мова БД.
80	Snapshot / Backup	Знімок / резервна копія	Загальний вжиток	Диференціація за часом створення.
81	Migration / Transfer	Міграція / перенесення	MS Style Guide	Метафора. "Міграція" — запозичений термін.
82	Index / Key	Індекс / ключ	Словник КПП	Функціональна близькість.
83	Metadata / Tags	Метадані / теги	Загальний вжиток	Генералізація.
84	Integrity / Consistency	Цілісність / узгодженість	Словник КПП	Семантичне нюансування.
85	Cache / Buffer	Кеш / буфер	Словник КПП	Диференціація за функцією.
Блок 6: Апаратне забезпечення (Hardware)				
86	Drive / Disk	Диск / накопичувач	MS Style Guide	Нейтралізація. Пріоритет — "диск".
87	Display / Monitor	Дисплей / монітор	Словник КПП	Дублетність. Монітор (лат.) — Дисплей (англ. запозич).
88	Port / Connector	Порт / роз'єм	MS Style Guide	Диференціація. Логічне проти фізичного.
89	Memory / RAM	Пам'ять / ОЗП	Словник КПП	Абревіація. Співіснування

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
				повної та скороченої форм.
90	CPU / Processor	Процесор	Словник КПП	Абсолютна синонімія.
91	Peripheral / Accessory	Периферійний пристрій / аксесуар	Загальний вжиток	Стилістична диференціація.
92	Board / Card	Плата / карта	MS Style Guide	Часткова синонімія. (Напр. Video card / Graphic board).
93	Cable / Wire	Кабель / дріт	Загальний вжиток	Генетичний шар. <i>Wire</i> (питоме) проти <i>Cable</i> (лат.).
Блок 7: Штучний інтелект та Аналітика				
94	Model / Network	Модель / мережа	Словник КПП	Контекстуальна синонімія в ML.
95	Weights / Parameters	Вагові коефіцієнти / параметри	Академ. стиль	Наукова синонімія.
96	Training / Learning	Навчання	MS Style Guide	Нейтралізація. <i>Machine Learning</i> .
97	Dataset / Input data	Набір даних / вхідні дані	Загальний вжиток	Складні терміни.
98	Bias / Error	Зміщення / помилка	Академ. стиль	Семантичне розширення.
99	Output / Result	Вихідні дані / результат	Словник КПП	Функціональна синонімія.
100	Prediction / Inference	Прогноз / висновок	Загальний вжиток	Диференціація в AI.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
Блок 8: Дії та операції (Verbs)				
101	(to) Start / (to) Launch	Запустити	MS Style Guide	Нейтралізація. <i>Launch</i> — частіше для програм.
102	(to) Close / (to) Exit	Закрити / вийти	MS Style Guide	Уніфікація. MS: "Закрити" вікно, "Вийти" з програми.
103	(to) Save / (to) Store	Зберегти	Словник КПП	Нейтралізація.
104	(to) Edit / (to) Modify	Редагувати / змінити	MS Style Guide	Стилістична диференціація. <i>Modify</i> — більш офіційне.
105	(to) Sync / (to) Update	Синхронізувати / оновити	Загальний вжиток	Часткова синонімія.
106	(to) Brows/ (to) Navigate	Переглядати / навігувати	MS Style Guide	Метафора. <i>Browse</i> (шукати корм) — стандарт для вебу.
107	(to) Search / (to) Find	Шукати / знайти	Словник КПП	Диференціація. Процес проти результату.
108	(to) Enable / (to) Activate	Увімкнути / активувати	MS Style Guide	Уніфікація. Пріоритет — «Увімкнути».
109	(to) Disable / (to) Deactivate	Вимкнути / деактивувати	MS Style Guide	Нейтралізація.
110	(to) Cancel / (to) Abort	Скасувати / перервати	Словник КПП	Диференціація за критичністю.
111	(to) Refresh / (to) Reload	Оновити / перезавантажити	MS Style Guide	Абсолютна синонімія для веб-сторінок.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
112	(to) Configure / (to) Set up	Налаштувати	MS Style Guide	Нейтралізація.
113	(to) Verify / (to) Validate	Перевірити / підтвердити	Академ. стиль	Диференціація. (Formal vs Functional).
114	(to) Connect / (to) Link	З'єднати / пов'язати	Словник КП	Семантичне нюансування.
115	(to) View / (to) Preview	Переглянути / попередній перегляд	MS Style Guide	Функціональна синонімія.
116	(to) Import / (to) Load	Імпортувати / завантажити	Словник КП	Диференціація. <i>Import</i> — зміна формату.
117	(to) Export / (to) Save as	Експортувати / зберегти як	Словник КП	Функціональна синонімія.
118	(to) Compress / (to) Zip	Стиснути / архівувати	Загальний вжиток	Метонімія. <i>Zip</i> — назва формату як дія.
119	(to) Extract / (to) Unzip	Витягти / розархівувати	Загальний вжиток	Нейтралізація.
120	(to) Fort / (to) Style	Форматувати / стилізувати	Словник КП	Диференціація. Логіка проти візуалу.
Блок 9: Системні стани та характеристики				
121	Online / Connected	У мережі / під'єднано	MS Style Guide	Нейтралізація.
122	Offline / Disconnected	Автономно / від'єднано	MS Style Guide	Уніфікація. Пріоритет — "автономно" (MS).
123	Active / Enabled	Активний / увімкнено	MS Style Guide	Контекстуальна синонімія.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
124	Idle / Standby	Режим очікування / бездіяльність	Словник КП	Нейтралізація.
125	Robust / Reliable	Надійний / стійкий	Академ. стиль	Стилістична диференціація.
126	Scalable / Flexible	Масштабований / гнучкий	Загальний вжиток	Часткова синонімія.
127	Efficient / Optimized	Ефективний / оптимізований	Словник КП	Причинно-наслідкова синонімія.
128	Modern / Advanced	Сучасний / передовий	Маркетинговий стиль	Стилістична синонімія.
129	Stable / Final	Стабільний / остаточний	Загальний вжиток	Професійна синонімія.
130	Beta / Testing	Бета-версія / тестування	Професійний жаргон	Метонімія.
Блок 10: Спеціалізовані ІТ-поняття				
131	Directory / Fold	Директорія / папка / тека	О. Велика	Генетичний конфлікт. <i>Directory</i> (лат.) — <i>Folder</i> (англ.).
132	Root / Base	Корінь / база	Словник КП	Метафора.
133	Path / Route	Шлях / маршрут	Словник КП	Диференціація. Файлова система проти мереж.
134	Command / Instruction	Команда / інструкція	Словник КП	Генетичні різні.
135	Argument / Parameter	Аргумент / параметр	Академ. стиль	Математична синонімія.
136	Script / Batch file	Сценарій / пакетний файл	Словник КП	Стилістична диференціація.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
137	Process / Thread	Процес / потік	Словник КП	Диференціація. Системне поняття.
138	Resource / Asset	Ресурс / актив	Загальний вжиток	Економічна метафора в ІТ.
139	Library / Module	Бібліотека / модуль	Словник КП	Структурна синонімія.
140	Object / Instance	Об'єкт / екземпляр	ООП стиль	Абсолютна синонімія в ООП.
141	Class / Type	Клас / тип	ООП стиль	Диференціація.
142	Metadata / Attributes	Метадані / атрибути	Словник КП	Нейтралізація.
143	Handle / Pointer	Дескриптор / вказівник	Словник КП	Професійна синонімія.
144	Buffer / Queue	Буфер / черга	Словник КП	Диференціація за структурою.
145	Event / Trigger	Подія / тригер	Словник КП	Причинно-наслідкова синонімія.
146	Protocol / Stack	Протокол / стек	Загальний вжиток	Синекдоха.
147	Node / Point	Вузол / точка	Словник КП	Геометрична метафора.
148	Peer / Client	Пір / клієнт	Словник КП	Диференціація за архітектурою (P2P).
149	Proxy / Relay	Проксі / ретранслятор	Загальний вжиток	Функціональна синонімія.
150	Alias / Shortcut	Псевдонім / ярлик	MS Style Guide	Уніфікація. Пріоритет — "ярлик" (MS).
Блок 11: Додаткові ІТ-терміни				

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
151	Sandbox / Isolated env	Пісочниця / ізольоване середовище	Словник КПП	Метафорична заміна.
152	Legacy / Outdated	Застарілий / успадкований	Професійний жаргон	Евфемізм. <i>Legacy</i> звучить краще ніж <i>Outdated</i> .
153	Deployment / Release	Розгортання / реліз	MS Style Guide	Проблема транскодування.
154	Frontend / I layer	Фронтенд / шар інтерфейсу	Загальний вжиток	Технічна синонімія.
155	Backend / Logic layer	Бекенд / шар логіки	Загальний вжиток	Технічна синонімія.
156	Data flow / Pipeline	Потік даних / конвеєр	Загальний вжиток	Метафора.
157	Workflow / Process	Робочий процес	MS Style Guide	Нейтралізація.
158	Task / Job	Завдання / робота	Словник КПП	Стилістична диференціація.
159	Log / Journal	Журнал / лог-файл	Словник КПП	Проблема транскодування.
160	Dump / export	Дамп / порт	Професійний жаргон	Стилістична диференціація.
161	Wrapper / Container	Обгортка / контейнер	Загальний вжиток	Метафора.
162	Hook / Callback	Хук / зворотний виклик	Професійний жаргон	Проблема транскодування.
163	Middleware / Intermediary	Проміжне ПЗ	Словник КПП	Калькування.
164	Boilerplate / Template	Шаблонний код	Професійний жаргон	Метафора.
165	Refactoring / Cleanup	Рефакторинг / очищення коду	Професійний жаргон	Технічна конкретизація.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
166	Deprecated / Obsolete	Застарілий / не рекомендований	MS Style Guide	Уніфікація. MS: "Не рекомендовано".
167	Responsive / Adaptive	Адаптивний / чуйний	Веб-дизайн стиль	Диференціація. Різні техн. підходи.
168	Resolution / Size	Роздільна здатність / розмір	Словник КПП	Нейтралізація в розмовному стилі.
169	Scale / Zoom	Масштаб / зум	MS Style Guide	Уніфікація. Пріоритет — "масштаб".
170	Screen / Display	Екран / дисплей	Загальний вжиток	Абсолютна синонімія.
171	Keyboard / Input device	Клавіатура / пристрій введення	Словник КПП	Генералізація.
172	Mouse / Pointer device	Миша / вказівний пристрій	Словник КПП	Генералізація.
173	Touch / Tap	Дотик / торкання	MS Style Guide	Диференціація за типом жесту.
174	Click / Press	Натискання / клік	MS Style Guide	Проблема транскодування.
175	Drag / Drop	Перетягування / скидання	MS Style Guide	Усталене словосполучення.
176	Scroll / Pan	Прокручування / панорамування	MS Style Guide	Диференціація.
177	Hover / Mouseover	Наведення (курсору)	MS Style Guide	Нейтралізація.
178	Focus / Selection	Фокус / виділення	MS Style Guide	Семантична близькість.
179	Clipboard / Buffer	Буфер обміну	MS Style Guide	Метафора.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
180	Trash / Recycle Bin	Кошик	MS Style Guide	Корпоративні діалекти. Apple: <i>Trash</i> , MS: <i>Recycle Bin</i> .
181	Desktop / Home screen	Робочий стіл / головний екран	MS Style Guide	Нейтралізація.
182	Folder / Directory	Папка / директорія	О. Велика	Генетичний конфлікт.
183	File / Document	Файл / документ	Словник КП	Генералізація.
184	Image / Picture / Photo	Зображення / рисунок / фотографія	MS Style Guide	Уніфікація. MS: "Зображення".
185	Audio / Sound	Аудіо / звук	Словник КП	Нейтралізація.
186	Video / Movie	Відео / фільм	Загальний вжиток	Стилістична диференціація.
187	Playlist / Tracklist	Список відтворення	Загальний вжиток	Калькування.
188	Stream / Feed	Потік / стрічка	Загальний вжиток	Метафора.
189	Post / Message	Допис / повідомлення	Загальний вжиток	Стилістична диференціація.
190	Account / Profile	Обліковий запис / профіль	MS Style Guide	Диференціація. MS рекомендує "обліковий запис".
191	Username / Login	Ім'я користувача / логін	MS Style Guide	Нейтралізація.
192	Password / Passcode	Пароль / код доступу	Словник КП	Диференціація. Цифри проти символів.
193	Security / Safety	Безпека	Словник КП	Нейтралізація. В англ. мові є нюанси.

№	Англійський термін / синоніми	Українські відповідники (синоніми)	Джерело / Стандарт	Тип проблеми / Примітка
194	Privacy / Confidentiality	Конфіденційність / приватність	Словник КПП	Проблема транскодування.
195	Terms / Policy	Умови / політика	MS Style Guide	Стилістична диференціація.
196	Support / Help	Підтримка / допомога	MS Style Guide	Нейтралізація.
197	Feedback / Suggestions	Відгуки / пропозиції	MS Style Guide	Функціональна синонімія.
198	About / Info	Про програму / інформація	MS Style Guide	Стилістична диференціація.
199	Version / Build	Версія / збірка	Словник КПП	Технічна диференціація.
200	License / Agreement	Ліцензія / угода	Словник КПП	Гіперо-гіпонімічна синонімія.